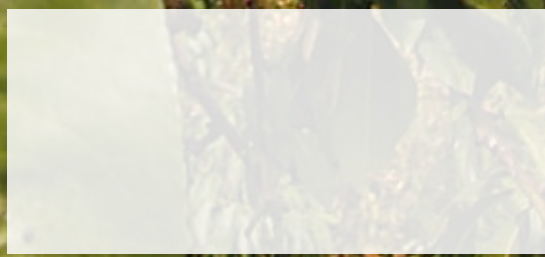

ISSN 1581-9027

zelena dežela

Glasilno Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije

številka 122 / 2014

» CVETKO
ZUPANČIČ
predsednik
KGZS

Med pomembnejše aktivnosti na zborničnem uradu, ki smo jih v zadnjem času namenili ukrepom za sanacijo žledoloma, sodita vzpostavitev pomoči lastnikom gozdov v okviru javnih del in storitve za pomoč pri prodaji lesa ter drv.

Potem ko je vlada sprejela sklep o zagotovitvi sredstev za javna dela pri sanaciji žledoloma in preveritvi obsega potreb in zanimanja lastnikov za tovrstna dela, so stekle organizacijske aktivnosti. V začetku julija bodo tako na terenu že prve ekipe javnih delavcev, ki bodo do konca letošnje sezone in naslednje leto opravljali enostavnejša opravila v gozdovih zainteresiranih lastnikov. Gre za velik organizacijski zalogaj in nov pristop KGZS pri odzivanju na škodne dogodke v naravi, ki bo lahko osnova za sistemsko ravnanje v vse pogostejših primerih naravnih nesreč pa tudi širše.

Na drugi strani pa smo se glede na to, da ideja o državnem podjetju za odkup lesa ni zažvela, lotili tudi načina, kako pomagati pri prodaji velikih zalog lesa. Zato smo vzpostavili sistem oziroma spletni portal, s katerim želimo ustvariti podroben pregled razpoložljivih količin, da bi jih lažje prodali na nove trge.

Upamo, da vam bodo ti dve in druge naše aktivnosti pomagale k čim prejšnji sanaciji žledoloma in vas vabimo, da jih tudi čim bolj uporabite.

IZ VSEBINE

POGOVOR

KMET RABI SVOJEGA ZASTOPNIKA

Marjan Golavšek, podpredsednik KGZS: »S pravimi zagovorniki kmetov bi zdrava kmečka pamet delovala v korist kmeta in potrošnika.«

... več na strani 4.

TEMA MESECA

ZA PRAVIČNA RAZMERJA V VERIGI OD NJIVE DO MIZE

Čim večja oskrba z doma pridelano hrano je strateški izziv za vsako državo. Pri tem je na dolgi rok ključnega pomena to, da vsi v verigi od njive do mize, od vil do vilic dosežajo primeren zaslužek.

... več na strani 6.

AKTUALNO

KATASTRSKI DOHODEK OSTAJA ENAK

Po številnih polemikah glede ponovne spremembe metodologije je bila sprejeta odločitev, da se do njene uveljavitve, do vključno leta 2016, katastrski dohodek ne spreminja in ostaja na ravni leta 2013

... več na strani 11.

NASVETI

VAŠE PRAVICE OB KONTROLI

Pripombe na zapisnik pri kontroli morate jasno izraziti na kraju samem in zahtevati njihov vpis.

... več na strani 23.

PRILOGA

IZKORISTITE SOFINANCIRANJE OBČIN ZA UREDITEV ODPADNIH VOD NA PODEŽELJU

Rok za ureditev odpadnih vod na podeželju se hitro bliža

... več na strani 15.

KAKO DO INFORMACIJ NA KGZS

SPLOŠNE INFORMACIJE

Tel.: 01 513 66 00, e-pošta: kgzs@kgzs.si

UREDNIŠTVO ZELENE DEŽELE

Tel.: 01 513 66 40, e-pošta: zelena.dezela@kgzs.si

TAJNIŠTVO VODSTVA

Tel.: 01 513 66 06, 01 513 67 00, e-pošta: kgzs@kgzs.si

Zelena dežela št. 122, junij 2014 • Zelena dežela je glasilo Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, ki izhaja šestkrat letno in je za člane KGZS brezplačno. • Uredništvo: KGZS – Zelena dežela, Gospodinjna ulica 6, 1000 Ljubljana, tel.: 01/5136640, e-pošta: zelena.dezela@kgzs.si, splet: www.kgzs.si • Uredniški odbor: Danilo Markočič, Anita Jakuš, Anemarija Gerold, Vincenc Otoničar, Janko Rihtarič, Rok Sedminek • Odgovorni urednik: Robert Peklaj • Novinar: Marjan Papež • Fotografija na naslovnici: Marjan Papež • Tehnično urejanje: Andrej Lombar • Jezikovni pregled: Marjana Cvirn • Fotografije: arhiv KGZS (če ni drugače navedeno) • Tisk: DELO, d.d. • Naklada: 76.000 izvodov

Dejanski uporabnik kmetijskih in gozdnih zemljišč

Kot velja že nekaj let, lahko tudi letos do **30. junija določite dejanskega uporabnika kmetijskih in gozdnih zemljišč**, to je osebo, ki na podlagi ustnega dogovora ali najemne pogodbe uporablja in koristi zemljišča. Od določitve dejanskega uporabnika je odvisno, komu se bo katastrski dohodek kmetijskih in gozdnih zemljišč všteval v davčno osnovo za tekoče leto.

Dejanskega uporabnika se določi na podlagi vloge, ki se jo predloži davčnemu organu. Več informacij je na voljo na spletni strani KGZS oziroma vam pojasnila lahko posredujejo svetovalci na izpostavah kmetijske svetovalne službe kmetijsko-gozdarskih zavodov ali na DURS-u.

Janez Šebat
(1941–2014)

Janez Šebat je vse svoje življenje posvetil kmetiji in kmetijstvu. Že vse od ustanovitve Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije se je aktivno vključeval v delo zbornice: najprej kot pred-

sednik Odbora izpostave Jesenice, kasneje kot član Sveta Območne enote Kranj, in v zadnjem mandatu tudi kot član Sveta zbornice. Ves čas je aktivno deloval tudi na področju socialnega varstva kmetov – kot član Stokovnega odbora za socialno varnost, kmečko družino, kmetice in podeželsko mladino pri zbornici in kot član upravnega odbora Zavoda za zdravstveno zavarovanje, se je dolga leta zavzemal za boljši jutri slovenskih kmetov in kmetov. Vidno vlogo je imel tudi pri prizadevanjih za sodelovanje s slovenskimi kmeti čez mejo, saj je bil pobudnik in nepogrešljiv člen za srečanje kmetov treh dežel, ki še danes prispeva k dobremu čezmejnemu sodelovanju.

Janez Šebat je pustil globoko sled kot sooblikovalec kmetijske politike. Za svoj prispevek je bil leta 2007 tudi nagrajen s priznanjem Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije za uspešno delo.

Poleg trdega dela na govedorejski kmetiji je deset let deloval tudi v uredniškem svetu revije Sodobno kmetijstvo, en mandat je bil predsednik Združenja govedorejcev Slovenije, dva mandata predsednik upravnega odbora Kmetijsko-gozdarske zadruge Sava Lesce.

Pogrešali bomo njegovo zavzetost, pogum in energijo, kar nas zavezuje, da bomo varovali njegovo zapuščino! Hvala mu za vse!

Vitisan za varstvo jabolok, hrušk in grozdja

Na pobudo Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS) je Ministrstvo za kmetijstvo in okolje - Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin izdalo dovoljenje za nujne primere za fitofarmaceutsko sredstvo Vitisan. Dovoljenje je bilo izdano 23. maja in velja 120 dni oziroma do 22. septembra 2014.

Vitisan je kontaktni fungicid, ki se uporablja na jablanah za zatiranje jablanovega škrlupa (*Venturia inaequalis*) in pepelaste plesni (*Podosphaera leucotricha*), na hruškah za zatiranje hruševega škrlupa (*Venturia pyrina*) ter na trti za pridelavo vinskega in namiznega grozdja za zatiranje oidija vinske trte (*Unicula necator*) in sive plesni (*Botryotinia fuckeliana*). Sredstvo lahko uporabijo samo pridelovalci, ki so v evidencah ministrstva za kmetijstvo registrirani za ekološko pridelavo.

Kadar je izdano dovoljenje za nujne primere, sta distributer in uporabnik dolžna voditi evidence o prodaji oziroma porabi tega fitofarmaceutskega sredstva. Zato sredstvo ne bo v prosti prodaji, ampak se ga bo prodajalo samo preko distributerja znanim kupcem, ki bodo sredstvo predhodno naročili.

Sredstvo v Sloveniji zastopa in distribuira podjetje Metrob d.o.o, Začet 20 a, 3202 Ljubecna, kontaktna številka 03 780 63 30 oz. e-pošta: info@metrob.si. Podrobnejša navodila o naročanju in uporabi bodo na voljo pri distributerju, kasneje pa tudi na spletni strani KGZS in pri specialistikah za sadjarstvo na kmetijsko-gozdarskih zavodih KGZS.

» VOJKO BIZJAK

Za mlade prevzemnike 10 milijonov

Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (MKO) je v Uradnem listu RS v petek, 6. junija, objavilo javni razpis pri ukrepu 112 Pomoč mladim prevzemnikom kmetij za leto 2014 iz Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2007-2013. Okvirna višina razpisanih sredstev znaša 10 milijonov evrov.

Sredstva se razpisujejo z odprtim javnim razpisom, ki je odprt od naslednjega dne po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije do datuma zaprtja javnega razpisa, ki se objavi na spletni strani MKO. Vnos vlog v elektronski sistem je možen od 10. 6. 2014 do zaprtja javnega razpisa, ki bo objavljen na spletnih straneh MKO.

Ukrep 112 je namenjen kot pomoč mladim prevzemnikom kmetij za izboljšanje starostne strukture slovenskih kmetij in pomaga mladim, da se lažje odločijo za prevzem kmetije in nadaljevanje kmetovanja. Z enkratno podporo se jim olajša breme prenosa in zagotovi vsaj minimalna zagonška sredstva na kmetiji.

Vlagatelji so fizične osebe, ki opravljajo kmetijsko dejavnost na območju Republike Slovenije, so starejši od 18 let in mlajši od 40 let oziroma, ki dopolnijo 40 let v letu prijave na javni razpis in prvič prevzamejo kmetijo.

Potencialne mlade prevzemnike vabimo, da se oglašijo na izpostavah Javne službe kmetijskega svetovanja, ki deluje v okviru Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, kjer vam bodo naši kmetijski svetovalci svetovali pri pripravi vloge na javni razpis.

Kmet rabi svojega zastopnika

»S pravimi zagovorniki kmetov bi zdrava kmečka pamet delovala v korist kmeta in potrošnika, žal pa se sedaj ta pojem prepogosto zlorablja,« meni Marjan Golavšek, kmet iz Matke pri Preboldu in podpredsednik KGZS.

Kot podpredsednik KGZS imate dober pregled nad dogajanjem v slovenskem kmetijstvu. Ali lahko primerjate slovensko kmetijstvo pred recimo desetiimi leti in sedaj, tudi morda na podlagi lastnih izkušenj?

Takšne časovne primerjave so sicer nehvaležne, vendar je razlika očitna, saj imamo danes veliko kmetij, ki se lahko primerjajo z marsikatero kmetijo v EU. Veliko je k temu pripomoglo tudi dejstvo, da imamo precejšnje število mladih gospodarjev na kmetijah, ki imajo znanje in voljo po razvoju in napredku na kmetijah. Prav tako so se tiste kmetije, ki ne morejo zaradi svoje majhnosti preživeti na trgu, preusmerile v dopolnilne dejavnosti in si tam poiskale svoj tržni delež ter dodatni zaslužek. Če se obremenitve kmetijstva, predvsem davčne, ne bi povečevale, bi zagotovo lahko kmetje še lažje preživeli. Na žalost pa to ostaja velika težava našega kmetijstva.

Slovenija bi morala biti ponosna na ljudi, ki živijo na slovenskem podeželju. V čem je slovenski kmet boljši od drugih oziroma kaj krasi slovenskega kmeta?

Slovenski kmet je v prvi vrsti močno navezan na svojo zemljo in jo vztrajno obdeluje kljub težavam, ki jih ne manjka. Prav tako imamo pri nas družinske kmetije, kjer na kmetiji dela več generacij in si med seboj pomagajo ter dopolnjujejo. Poleg tega je naša dežela še vedno v precej-

šnji meri neokrnjena in lahko proizvajamo ter pridelamo kakovostno in varno hrano za našega potrošnika. Skratka, imamo kar nekaj prednosti, ki pa bi jih morali bolje izkoristiti.

Omenila sva že, da vse ne teče tako gladko. Kje se zatika oziroma na katere težave danes naleti slovenski kmet pri svojem vsakdanjiku?

Največje težave so pri nizkih odkupnih cenah in visokih cenah reprodukcijskega materiala za proizvodnjo. Če k temu dodamo še nove davčne obremenitve, je težav, s katerimi se sooča slovenski kmet, bistveno preveč. Če želimo, da bo naš potrošnik dobil varno in kakovostno hrano, je treba znižati obremenitve v kmetijstvu.

Poleg tega je treba pravično razdeliti zaslužek znotraj posamezne verige, predvsem v odnosu kmet – trgovec. Seveda pri tem ne smemo pozabiti na druge deležnike.

Že vrsto let ste aktivni v organih KGZS. Kje je zbornica uspešna in kaj bi lahko bilo še boljše?

Zbornica s svojo aktivnostjo bistveno pripomore, da so predpisi, ki jih sprejema država, sprejemljivi za slovenskega kmeta. Zelo pomembna je vloga zbornice pri dogovorih o novem Programu razvoja podeželja in modelu neposrednih plačil. Sam se bom prizadeval, da bi zbornica lahko še bolje delovala. Za to potrebujemo enotnost in spoznanje naših članov, da

MARJAN GOLAVŠEK POLZASEBNO

Živi in dela v majhni vasi Matke v občini Prebold skupaj z ženo in sinom ter hčerko. Obdelujejo majhno živinorejsko kmetijo. Poleg tega se ukvarjajo še z rejo perutnine, saj imajo farmo brojlerjev. Po poklicu je kmet in je na to ponosen. V svojem prostem času je gasilec in tudi predsednik gasilskega društva. Aktiven je tudi v lokalni skupnosti kot občinski svetnik.

lahko največ za slovenskega kmeta naredi le zbornica.

Kaj bi morali spremeniti v slovenski družbi, da bi oziroma bo imel kmet še večjo veljavo?

Kmetje moramo imeti čim več svojih predstavnikov v parlamentu, saj se tam sprejemajo odločitve tako v dobro kot v slabo za slovenskega kmeta.

Z večjim številom predstavnikov kmetov v hramu demokracije bi tudi preprečili, da se ne bi tako zlorabljal pojem zdrava kmečka pamet, temveč bi ta v resnici delovala v korist kmeta in potrošnika.

»ROBERT PEKLJAJ

Stavijo na zelenjavo

Ob sodobnem načinu življenja so kratke prehranske verige oziroma čim manjše število vmesnih členov med kmetom in potrošnikom velik izziv. Še večji izziv pa so pravična razmerja v verigi od kmeta do potrošnika. Kako se z njimi soočajo v Kmetijski zadrugi Krka, smo povprašali njenega direktorja Jureta Vončina.

Dolžina poti, ki jo hrana prepotuje od njive do mize, je lahko zelo različna. Kako dolga je od kmetov, članov Kmetijske zadruge Krka, do potrošnikov?

Glede na dejstvo, da večino zelenjave prodamo trgovskim sistemom, potrebuje naša zelenjava dva dni od njive do police, v povprečju pa prevozi manj kot 200 kilometrov.

KZ Krka je pomemben pride-lovalec in organizator odkupa integrirano pridelane zelenjave. Kolikšen delež le-te prodate po kratkih poteh?

Če razmišljam globalno, potem vso zelenjavo prodamo po kratkih poteh. Žal smo vse premalo prisotni v javnih zavodih. Predvsem tu mislim na šole, vrtnice in bolnišnice na Dolenjskem. V kolikor bi tu uspeli v naslednjih sezonah prebiti led, potem bi lahko vseh 3500 ton zelenjave prodali na relaciji od Ljubljane do Brežic.

Brez prodaje veletrgovcem seveda ne gre ...?

Brez prodaje v trgovske sisteme ne gre. Še vedno na teh policah prodamo 90 odstotkov naše zelenjave. Lahko pa se pohvalim, da se v zadnjih dveh sezonah s trgovci uspešno pogajamo in da vse bolj upoštevajo naše predloge, tudi ko se pogajamo za ceno.

V Kmetijski zadrugi Krka je 30 odstotkov celotne realizacije ustvarjeno z odkupom in prodajo kmetijskih pridelkov. Letno ustvarijo 32 milijonov evrov prihodkov. Imajo 18 trgovin, 183 zaposlenih, letno odkupijo 19 milijonov litrov mleka, 2.700 ton živine in 3.500 ton zelenjave.

Kako pravična so razmerja v zelenjavni verigi od kmeta do kupca?

Razmerja so še vedno zelo različna. Zadruga si tu vzame delež zgolj za pokritje stroškov, ki nastanejo z zbiranjem in prodajo zelenjave. V lanskem letu smo uspeli dosegati zadovoljive odkupne cene, letos pa bo to težje. Še vedno pa zelo velik delež končne cene ostane pri trgovcu.

Zadruga je bila uspešna pri kandidiranju na sredstva za promocijo v okviru ukrepa 133 - Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanje prodaje za proizvode, ki so vključene v sheme kakovosti hrane. Kako pomembna so bila ta sredstva za zadrugo?

Ta sredstva so za prepoznavnost zadruge izredno pomembna. V zadnjih dveh letih, kar se izvaja ukrep, smo postali prepoznavni ne samo v lokalnem okolju, temveč tudi širše po Sloveniji. Čez leto organiziramo cel kup dogodkov (krompirjada, bučarijada, dan dolenjske paprike, dan dolenjske kumare ...). S pomočjo ukrepa se predstavljamo tudi na sejmu Agra, sejmu narava in zdravje .... Zato verjamem, da bomo našli podoben

JURE VONČINA POLZASEBNO

Jure Vončina je direktor Kmetijske zadruge Krka od leta 2012. Pred tem je dolga leta služboval v Semenarni Ljubljana kot vodja proizvodnje in logistike ter bil odgovoren za maloprodajne enote Rodovita. Končal je študij živinoreje na Biotehniški fakulteti in je oče štirih otrok. Večino prostega časa preživi z družino, rad se ukvarja z okrasnim vrtom okoli doma. Verjame, da bo v naslednjih letih nekaj več časa preživel na potovanjih, vse bolj intenzivno pa razmišlja, da bi se sam začel ukvarjati s kmetijstvom.

način financiranja tudi v novi perspektivi 2014–2020.

Tako v starem kot v novem Programu razvoja podeželja je veliko aktivnosti namenjenih ustanovitvi organizacij proizvajalcev (OP), s tem da PRP 2014–2012 omogoča tudi zadrugam vključevanje v OP. Ali se bo KZ Krka odločila za ustanovitev OP?

Zelo intenzivno razmišljamo o tem in iščemo pozitivne učinke. Zagotovo pa je pot povezovanja skozi različne oblike edina prava oz. tista ki bo na dolge steze pomenila preživetje in razvoj slovenskih proizvajalcev

zelenjave in zadrug.

Kakšni pa so sicer načrti, ki jih imate v zadrugi za prihodnja leta?

Načrti so veliki. Predvsem bo potrebno stabilizirati poslovanje zadruge. To intenzivno počnemo in verjamem, da bomo uspeli. Naslednji načrt pa je seveda povezan z zelenjavo. Nujno bo v naslednjih letih vzpostaviti zbirni center za zelenjavo, v kolikor želimo na tem trgu ostati. To je tudi bistven pogoj za povečanje pridelave v naslednjih sezonah.

» MARJAN PAPEŽ

Za pravična razmerja v verigi od njive do mize

Čim večja oskrba z doma pridelano hrano je strateški izziv za vsako državo. Pri tem je na dolgi rok ključnega pomena to, da vsi v verigi od njive do mize, od vil do vilic dosegajo primeren zaslužek.

Žal pa v praksi to ni vedno izpolnjeno. Obstaja precejšnja asimetrija, kjer člani v začetku verige dobijo zaradi (pre)šibke pogajalske moči manjši zaslužek, kot bi jim glede na vložen trud in stroške pripadal. Vzpostavitev pravičnih razmerij v verigi od kmeta in potrošnika je izziv tudi za Kmetijsko

gozdarsko zbornico Slovenije (KGZS). Zato si prizadeva v dobro svojih članov, da bi se v vseh kmetijskih panogah vzpostavili pravični odnosi med pridelavo, predelavo in trgovino z namenom, da dobi potrošnik kakovostno hrano po zmernih cenah.

Druga možnost za prime-

ren zaslužek članov KGZS pa so tako imenovane kratke verige, kjer se z neposredno prodajo zmanjša število posrednikov med kmetom in potrošnikom, največkrat vstopita v neposreden stik. Zato KGZS izvaja različne aktivnosti, ki spodbujajo neposredno prodajo. Organizira kmečke tržnice

Podeželje v mestu, vzdržuje spletni portal **Kupujmo domače**, izvaja ocenjevanja kakovosti kmečkih izdelkov v okviru **Dobrot slovenskih kmetij** in povezuje pridelovalce z javnimi zavodi pri shemi šolskega sadja in zelenjave.

» MARJAN PAPEŽ

Kupujmo domače!

Namen spletne strani www.kupujmodomace.si je pomagati slovenskim pridelovalcem in predelovalcem hrane, da z oglaševanjem prek spleta povečajo neposredno prodajo na kmetiji, s tem pa seveda omogočiti slovenskemu potrošniku nakup lokalno pridelane, sveže, pristne domače hrane, katere pomen in prednosti se v zadnjih časih vse bolj postavljajo v ospredje.

Na www.kupujmodomace.si je trenutno moč izbirati med več kot 1.020 pridelki in izdelki več kot 560 slovenskih kmetij. Ponudba je razdeljena v dva sklopa: **osnovna ponudba**, ki je namenjena vsakomur, ki si želi uživati naravno dozorelo, svežo hrano, pridelano na slovenskih kmetijah, in na **ponudbo za javne zavode** – šole, vrtnice, domove za ostarele idr. Javni zavodi so odlična priložnost za kmetije, saj je vedno več naročnikov prehrane, ki živila naročajo neposredno s kmetij.

www.kupujmodomace.si

Pridelke in izdelke vaših kmetij pa lahko od nedavnega potrošniki poiščejo tudi s pomočjo pametnih telefonov. Android aplikacija Kupujmo domače ob današnjem življenjskem tempu, ko je pomanjkaje časa bolj pravilo kot izjema, potrošniku omogoča, da kar na poti poišče zeleno ponudbo in se s pomočjo zemljevidov enostavno pripelje na dvorišče izbranega ponudnika.

Sodelovanje kmetij je brezplačno. Vašo ponudbo bomo objavili tudi na Facebook strani Kupujmo domače.

» ANA MARENK

Podeželje v mestu

Prisrčen način približevanja podeželja mestu in mesta podeželju so dogodki Podeželje v mestu, ki jih Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije pripravlja od leta 2005. Vsak dogodek ima svojo zgodbo, vsem je skupen cilj ustvariti zaupanje ter zavedanje pomena nakupa in uživanja pridelkov ter izdelkov slovenskega podeželja in, ne nazadnje, promocija dela kmetijskih svetovalcev in zbornice. Osnovni cilj dogodkov ostaja – približati podeželje mestu in obratno.

Dogodki Podeželje v mestu, ki potekajo v mestnih jedrih Ljubljane, Maribora in Kopra,

so tekom let odprli tržne poti številnim kmetijam. Posebno mesto je tako še vedno namenjeno kmetijam, ki še iščejo nove tržne kanale. Dogodke dopolnjuje kulturni in kulinarični program, vsebinsko je izpostavljen pomen kmetijstva, nakupa in uživanja sezonskih, domačih in tradicionalnih jedi v povezavi z zdravim načinom življenja in turizmom na kmetijah. V letu 2012 in 2013 so bili dogodki pohvaljeni in finančno podprti s strani Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja Evropske komisije.

» TATJANA VRBOŠEK

Pomen senzorične kakovosti za vzpostavitev kratkih verig

V Sloveniji imamo že petindvajset let uvedeno senzorično ocenjevanje izdelkov v okviru vsakoletne razstave Dobrote slovenskih kmetij. Poleg tega je na podlagi pravilnikov in ocenjevalnih zapisnikov vrsta lokalnih ocenjevanj izdelkov, ki dodatno vplivajo na dvig kakovosti izdelkov s kmetij.

Za kakovostne izdelke kmetije prejmejo priznanja. Prejeta

priznanja potrjujejo vrhunsko kakovost izdelkov in komisije ugotavljajo velik napredek. Kmetije svoje izdelke tudi označujejo z znaki Dobrote slovenskih kmetij za označevanje, ki služijo promociji in trženju dobrot.

Prodaja na lokalnem trgu in v kratkih verigah oskrbe javnih zavodov in drugih institucij zahteva kakovostne izdelke.

Potrošnik kakovost tudi zahteva, zato je preverjanje na podlagi senzoričnega ocenjevanja izdelkov velika pomoč kmetijam. Potrošnik se vedno vrača k ponudniku, ki stalno skrbi za visoko raven kakovosti izdelkov.

V času, ko se več govori (in tudi dogaja) o pomenu kratkih verig, se moramo zavedati, da bo uspeh dosežen, ko bomo imeli ponudbo kakovostnih iz-

delkov in pridelkov. Poleg kakovosti pa moramo dati tudi poudarek tudi zunanji podobnosti izdelkov oziroma embalaži. Na Dobrotah slovenskih kmetij je tudi na področju uporabe embalaže viden napredek, kar kmetijam izboljšuje tržne možnosti.

»PETER PRIBOŽIČ,
KGZS – Zavod Ptuj

Prvi plodovi zelenjavne verige

Stopnja samooskrbe z zelenjavo v Sloveniji se giblje okrog 34 odstotkov. Velika razdrobljenost, delovna intenzivnost, pomanjkanje zaščitene prostora in zato velika odvisnost pridelave od vremenskih pogojev, tehnološka zastarelost, vedno več težav z boleznimi in škodljivci, za katere ni mogoče registrirati učinkovitih sredstev za varstvo rastlin, ter težave pri trženju in slaba komunikacija med partnerji v verigi (nespoštovanje lastne cene slovenske zelenjave) pripomorejo k temu, da se za pridelavo zelenjave ne odloča večje število pridelovalcev.

Z namenom ureditve ustreznih pogojev za pridelavo in trženje slovenske zelenjave ter s tem povečanja samooskrbe z zelenjavo je bila jeseni 2011 vzpostavljena delovna skupina »zelenjavna veriga«. V verigo so se vključili vsi deležniki na področju pridelave, predelave in trženja zelenjave: predstavniki Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS), Zadružne zveze Slovenije (ZZS), Gospodarske zbornice Slovenije (GZS) – Zbornice kmetijskih in živilskih podjetij, GZS - Podjetniško trgovske zbornice in Trgovinske zbornice

Slovenije (TZS). Koordiniranje skupine je prevzela KGZS.

Ključni cilji partnerjev v verigi so bili, da se v verigi zagotovi poštene poslovne odnose, vzpostavi v trgovinah mesta, kjer se bo potrošniku ponujala izključno slovenska zelenjava, prepoznavnost shem kakovosti, po katerih je slovenska zelenjava pridelana (integrirana, ekološka, pridelki višje kakovosti idr.), večjo sledljivost ter enotnost in prepoznavnost embalaže, v kateri bo izključno slovenska zelenjava. Vsi deležniki so se dogovorili tudi za večjo promocijo in osveščanje potrošnikov v

embalaže za slovensko zelenjavo, tekli so razgovori z inšpekcijskimi službami za večji nadzor in sledljivost ter številna pogajanja in usklajevanja med partnerji v verigi. Pogajanja so se zaključila s podpisom Dogovora o sodelovanju in krepitevi partnerstva v zelenjavni verigi 27. avgusta 2013 v Gornji Radgoni. Z Dogovorom, ki so ga podpisali Poslovni sistem Mercator d.d., Engrotuš, d.d., KGZS, ZZS, GIZ Slovenska zelenjava in GZS – Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij, so podpisniki pristopili k izvajanju določenih načel, ki naj bi

zelenjave, zagotovitev slovenske police v trgovinah, prepoznavnosti shem kakovosti, enotnosti in prepoznavnosti embalaže, prepoznavnosti deklaracij in sledljivosti od pridelovalca do potrošnika ter zagotavljanje ponudbe potrošniku na podlagi klasifikacije po tržnih standardih.

V letu 2013 se je trend tržne pridelave zelenjave obrnil ponovno nekoliko navzgor, odkup slovenske zelenjave se povečuje, ne pa tudi pridelava v Sloveniji. Predvsem je viden napredek pri vzpostavitvi prepoznavnega prostora za slovenske pridelke v trgovinah in pri urejanju odnosov med deležniki zelenjavne verige. Verjetno so k izboljšanju razmer med drugim pripomogli tudi povečana promocija lokalne hrane in shem kakovosti kot tudi Dogovor med partnerji v zelenjavni verigi. To so šele prvi koraki, ki pa lahko s vztrajnim in organiziranim delom partnerjev v verigi ter ob podpori države v smislu ustrezne kmetijske politike ter odprave administrativnih ovir in skrajševanja ter poenostavitve postopkov pripeljejo do večje samooskrbe in prehranske varnosti Slovenije.

»DR. DUŠICA MAJER

Dogovor je odprt tudi za druge trgovske sisteme. Novembra 2013 so podpisniki ustanovili odbor, ki spremlja izvajanje načel in uresničevanje ciljev Dogovora.

smislu seznanjanja z dejstvi, da je pretežni del slovenske zelenjave pridelan na integriran način, kar je jamstvo, da je raba kemičnih sredstev za varstvo rastlin pred škodljivimi organizmi minimalna, zato zelenjava ustreza višjim standardom kakovosti.

V okviru zelenjavne verige so bile pripravljene tehnologije pridelave in izračuni lastne cene osemnajstih zelenjadnic, pripravljen je bil predlog enotne

pripomogla k izboljšanju stanja na področju pridelave in trženja slovenske zelenjave.

Glavna načela, h katerim so pristopili podpisniki, so enakopravnost deležnikov in pošteni poslovni odnosi med njimi, ki temeljijo na stalnem spremljanju trga z zelenjavo in spoštovanju pravil konkurence, vzpostavitev organizirane pridelave in trženja slovenske zelenjave, povečanje prepoznavnosti slo-

Zadruga pomembni člani kratkih oskrbnih verig

Slovenija v svojih prihodnjih programskih dokumentih na področju kmetijstva velik poudarek namenja kratkim oskrbnim verigam. Povezovanje v kratke verige oskrbe s hrano prinaša številne koristi. Med njimi so pomembne ekonomske koristi, ki gredo v smeri povezovanja ponudbe lokalnih izdelkov, skupnega trženja, promocije in s tem zmanjševanja stroškov. Kratke oskrbne verige zagotavljajo potrošnikom, da uživajo kakovostna in hranljiva živila, bolj sveža, hkrati pa prispevajo tudi k zmanjševanju ogljičnega odtisa, kar prispeva k varovanju okolja in blaženju podnebnih sprememb. Poleg ekonomskih in okoljskih učinkov kratke oskrbne verige zagotavljajo ustvarjanje novih delovnih mest, ohranjajo poseljeno in obdelano podeželje in prispevajo k večji socialni in družbeni vključenosti. Zadruga kot organizacije kmetov so pomemben del lokalnega kmetijstva in kratkih verig preskrbe s hrano, saj povezujejo kmetijske pridelovalce in so ključni kupec kmetijskih proizvodov. V Sloveniji imamo številne majhne kmetije in veliko kmetij kmetuje na območjih z omejitvami za pridelavo. Velika večina kmetij, skupno več kot petnajst tisoč, je povezanih v zadruga in še vsaj trikrat toliko jih z zadrugami poslovno sodeluje na področju odkupa kmetijskih proizvodov in oskrbe z repromateriali.

PREK ZADRUG TRI ČETRTINE ODKUPA

Poudariti velja, da so prav zadruga pomemben člen prehranske verige, ki poteka od kmeta, zadruga, živilskopredelovalne industrije in trgovine do potro-

šnika, saj prek njih potekajo kar tri četrtine odkupa in prodaje vse slovenske hrane, ki se pridelava na kmetijah. Zato je zelo pomembno čim širše razumevanja kratkih verig preskrbe s hrano, ki povezujejo lokalno okolje, lokalno prebivalstvo in lokalno industrijo. Kratke dobavne verige niso le neposredna prodaja na domači kmetiji ali na lokalni tržnici.

Temeljna dejavnost kmetijskih zadrug, skupno jih je okrog sedemdeset včlanjenih v Zadruga zvezo Slovenije, je usmerjena v odkup kmetijskih proizvodov (mleka, gozd-

ja, krompirja, klavnega goveda, vrtnin, žita, lesa in hmelja), nadgrajena pa je s trgovanjem z mešanim blagom, ki oskrbuje podeželsko prebivalstvo z repromaterialom, fitofarmaceutskimi sredstvi, semeni, mineralnimi gnojili in močnimi krmili.

Slovenske zadruga imajo v lasti več kot 350 trgovin, prek katerih oskrbujejo podeželje. V zadruga trgovinah se krepi prisotnost lokalno pridelane hrane, oblikujejo se domači kottički, kottički, kjer se ponujajo izdelki s kmetij, ki sodelujejo z zadruga. Oskrba lokalne-

ga prebivalstva z lokalno hrano, ki jo opravljajo kmetijske in gozdarske zadruga, prispeva k ohranjanju poseljenosti in obdelanosti slovenskega podeželja. Zadruga s svojo prisotnostjo na podeželju dajejo zaposlitev okrog tri tisoč ljudem na podeželju in so pomemben generator razvoja novih delovnih mest ter večje socialne in družbene vključenosti.

PREPOZNAVNE BLAGOVNE ZNAMKE

Z odkupom kmetijskih proizvodov od posameznih kmetov zadruga povezujejo ponud-

mo zadruga mesno predelavo v zadrugah Laško, Sevnica, Škofja Loka, Metlika, Novo mesto, Rače, Velike Lašče, Idrija in Tolmin, pa predelavo mleka v Mlekarni Planika, Mlekarni Celeia, Pomurskih mlekarnah in Loški mlekarni. Pomemben delež imajo zadruga pri pridelavi vina v kletih Vinska klet Dobrovo, Vinakras Sežana, Kmečka zadruga Krško, Vinska klet v Metliki, Agroind Vipava in klet Imeno. Z vidika varovanja okolja je pomembno, da surovina ne opravi več sto kilometrov poti, ampak se odkupi in predela v končni izdelek v domačem okolju. Prav tako je pomembno, da potrošniku zagotovimo sledljivost, visoko kakovost in ustrezno varnost hrane.

PREK ZADRUG DO JAVNIH ZAVODOV

S spremembo zakonodaje na področju javnega naročanja se v Sloveniji ponovno vrača v šole, vrtce, bolnišnice in druge javne zavode ponudba slovenskih kmetov in zadruga. K temu so prispevale tudi regijske konference, ki jih je organiziralo Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, kjer so svojo ponudbo javnim zavodom predstavile tudi zadruga. Oskrba javnih zavodov sproža veliko zanimanje potrošnikov in je bila tema številnih razprav tudi na ravni Evropske unije. O ponudbi zadruga javnim zavodom lahko več preberete na www.zzs.si.

Lokalna oskrba predstavlja sodoben pogled na naš odnos do hrane, gospodarsko konkurenčnost kmetijstva ter na njegovo družbeno in okoljsko učinkovitost in tu so zadruga, ki imajo v Sloveniji več kot 140-letno tradicijo, zelo pomembne.

»MAG. ANITA JAKUŠ

Žitna veriga – prvi primer uspešnega povezovanja partnerjev

V zadnjih treh letih so se površine s pšenico v Sloveniji povečale in jeseni 2013 je bilo posejanih s pšenico preko 37.000 hektarov, kar pomeni okrog 3.500 hektarov več kot leta 2010. K temu je prispevalo tudi povezovanje in usklajevanje deležnikov v žitni verigi.

Zaradi nedogovorjenih in vsako leto spremenjenih pogojev odkupa krušne pšenice ter slabih cenovnih razmerij med krušno in krmno pšenico so v prejšnjih letih prevladale krmne sorte oziroma sorte, ki nimajo ustreznih pekovskih lastnosti, sortna lista je bila preobsežna, tehnologija nedorečena, na trgu pa čedalje večja konkurenca med mlinarji, raznimi trgovci z žiti, proizvajalci krmil in bio-elektrarnami. O teh in drugih težavah so pridelovalci pšenice v juliju 2010 se-

znali pristojnega ministra in skupaj z njim ugotovili, da je rešitev le v sodelovanju vseh partnerjev v žitni verigi. Ta je pričela z delovanjem jeseni 2010, vlogo koordinatorja pa je prevzele Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij (ZKŽP) pri GZS. Poleg predstavnikov sekcije za mlinarstvo in pekarstvo pri ZKŽP sodelujejo v verigi še predstavniki Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, Sindikata kmetov Slovenije, Zadrugne zveze Slovenije, Kmetijskega inštituta Slovenije, Semearstva GIZ-a Slovenije, Ministrstva za kmetijstvo in okolje ter Bureaua Veritas. V letošnjem letu so se pridružili še predstavniki Združenja pridelovalcev žit in oljnic Slovenije.

Decembra 2010 so predsednik Sekcije mlinarstva in pekarstva, predsednik KGZS,

predsednik ZZS in podpredsednik Sindikata kmetov Slovenije podpisali dogovor o medsebojnem sodelovanju v slovenski žitni verigi.

Osnovni namen žitne verige je na eni strani rešiti tehnološka vprašanja in urediti sortni izbor ter na drugi strani vzpostaviti model odkupa in tako urediti poslovni odnos med pridelovalci, predelovalci in trgovci v smislu naročene pridelave za znanega kupca po vnaprej dogovorjeni ceni. Za doseg tega cilja sta se znotraj verige oblikovali dve skupini: skupina za tehnologijo pridelave žit in skupina za pripravo modela odkupa krušnih žit.

Po treh letih je partnerjem žitne verige uspelo poenotiti priporočeno tehnologijo pridelave krušne pšenice ter z žiti izbor sort na trenutno 22

priporočenih sort krušne pšenice. Pripravljena in natisnjena so bila tehnološka navodila, dogovorjeni so bili parametri kakovosti (vsebnost beljakovin, sedimentacijska vrednost, padajoče število, hektolitrska masa) po posameznih kakovostnih razredih, pripravljen je bil tudi predlog modela odkupa. Pri slednjem se še vedno zatika in prvotni dogovor glede pogodbenega odkupa ter vnaprej dogovorjene cene še vedno ni zaživel. V zvezi s tem čaka partnerje žitne verige še precej dela z mnogo strpnosti in razumevanja. Ne glede na to pa lahko rečemo, da je bil v letu 2010 z ustanovitvijo žitne verige storjen pomemben korak v pravo smer, ki je lahko vzor in model uspešnega povezovanja tudi ostalim panogam.

» DR. DUŠICA MAJER

Kratke verige v Ljubljani

Slovenija in Ljubljana kot njena metropola se soočata z majhno stopnjo samooskrbe z lokalno pridelano hrano, kar predstavlja veliko spodbudo pri iskanju čim krajših živilsko-oskrbovalnih verig. Mestna občina Ljubljana je glede na površino kmetijskih zemljišč sposobna pokriti manj kot 50 odstotkov potreb njenih prebivalcev po hrani.

Ljubljana je tako ena izmed šestih regij (Ljubljana, Berlin, London, Milano, Nairobi in Rotterdam), ki sodeluje v

evropskem raziskovalnem projektu FOODMETRES (Sedmi okvirni program Evropske komisije) z naslovom *Načrtovanje in inovacije živilsko-oskrbovalnih verig za trajnostno usmeritev metropolitanskih območij* (www.foodmetres.eu). V projektu je vključenih sedem raziskovalnih organizacij in enajst malih in srednje velikih podjetij. Slovenski partnerji v projektu so: Univerza v Ljubljani (Biotehniška fakulteta), Geaprodukt, d.o.o. in Pro Contus, d.o.o.. Slovenski

del ekipe vodi prof. dr. Marina Pintar. V ljubljanski študiji primera bodo podrobneje preučili inovativne rešitve na primeru zelenjave, sadja, mleka in govejega ter prašičjega mesa, ki so za našo metropolo značilne ali pomembne dobrine.

V slovenskem prostoru je značilna tradicionalna oblika pridelave hrane tudi vrtničkarstvo, ki je ena od najkrajših verig oskrbe s hrano. V okviru projekta se bomo slovenski raziskovalci posvetili tudi temu fenomenu. Če se trenutno

ukvarjate z vrtnarjenjem (lastni vrt ob hiši, skupni ali posamični vrtiček stran od vašega doma ...) v urbanih območjih, vas vljudno prosimo za pomoč, tako da odgovorite na anketo za vrtničkarje na spletnem naslovu: <https://www.1ka.si/a/40890>. Če se z urbanim vrtnarjenjem ne ukvarjate, a vas ta tema zanima, vas prosimo, da odgovorite na anketo za nevrtničkarje: <https://www.1ka.si/a/42709>.

» MATJAŽ GLAVAN

Lokalna trajnostna oskrba in kratke verige

Maja je v Dominikanskem samostanu na Ptujju potekala deseta regijska konferenca kratkih verig pri javnem naročanju hrane in živil v javnih zavodih v organizaciji Ministrstva za kmetijstvo in okolje in soorganizaciji KGZS – Zavoda Ptuj, Znanstveno-raziskovalnega središča Bistra Ptuj in Mestne občine Ptuj. Zvrstilo se je osemnajst predavanj, ki so predstavila smernice za naročanje hrane v javnih zavodih, zmožnosti dobave hrane in živil ter primere praks z območij, kjer se lokalna oskrba že izvaja.

V zadnjem obdobju vse bolj postaja pomembna lokalna oskrba z živil in čim višja stopnja samooskrbe z varno in kakovostno hrano. Poleg samooskrbe je ključnega pomena skrajševanje oskrbne verige, kar daje nov pomen lokalni pridelavi in boljšemu povezovanju članov na začetni stopnji prehranjevalne verige. Na lokalno oskrbo in skrajševanje dobavne verige pa se tesno veže trajnostno kmetijstvo, ki je za večino našega prostora najbolj ustrezn oblika kmetijstva.

V javnem sektorju so pomembni porabniki hrane šole, vrtci, domovi za ostarele in bolnišnice, saj skupaj z ostalim javnim sektorjem porabijo za hrano letno preko 120 milijonov evrov. Praksa kaže, da javni zavodi naročajo hrano, ki je cenovno ugodna, a dostiokrat malo kakovostna na račun

njene pridelave in predelave ter dolge poti *od njive do krožnika*. Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (MKO) ugotavlja, da v javnih zavodih kot pomembnih porabnikov hrane trenutno uporabljajo le manjši del lokalno pridelane hrane in cilj v prihodnje je povečanje tega deleža.

Na konferenci je bilo predlaganih več predlogov za krepitev kratkih verig v sistemu javnega naročanja:

- Javni zavodi bi se morali bolj prilagoditi sezonski ponudbi lokalnih pridelovalcev.
- Javni zavodi naj ne zaključijo svojega naročanja hrane in živil glede na zeleno naročanje, ki zahteva 10 % ekološke hrane in živil, ampak naj poiščejo v lokalnem okolju še hrano in živila višje kakovosti, npr. pridelano na integriran način.
- Večina javnih zavodov izvaja javna naročila za obdobje štirih let. Učinek spremembe 14. člena Zakona o javnem naročanju, to je oskrba z več hrane iz lokalnega območja, bi bil večji, če bi javno naročanje izvajali za krajše obdobje, npr. za dve leti.
- Javni zavodi kljub objavljenim *Priporočilom za javno naročanje živil* in dogodkom kot so regijske konference, na tem področju javnega naročanja še vedno pričakujejo nove oziroma sprotne usme-

Navezovanje neposrednih stikov med javnimi zavodi in ponudniki kratkih oskrbovalnih verig je začetek potencialnega trajnega sodelovanja.

ritve in izobraževanja organizatorjev prehrane in odgovornih za javno naročanje.

- Javni zavodi priporočajo izdelavo kataloga regijskih ponudnikov, saj ne pozna-

jo vseh potencialnih ponudnikov hrane iz lokalnega okolja.

» KLAVDIJA RIŽNAR,
Bistra Ptuj

Kmetovalci, za vas smo pripravili posebno ponudbo po vaši meri:

- **UGODNE GOTOVINSKE IN NAMENSKE KREDITE** za financiranje kmetijske dejavnosti z dobo vračanja od 3 mesecev do 30 let.
- **EKO KREDIT** za financiranje projektov s področja varovanja okolja, varčevanja z energijo in obnovljivih virov energije.
- **UGODNE SEZONSKE KREDITE**, prilagojene ciklom kmetijske proizvodnje, z dobo vračanja do 18 mesecev.
- **VARČEVANJE »Z ROKO V ROKI«**, s katerim po ugodnejši obrestni meri privarčujete sredstva za mlade kmetovalce, na podlagi katerih leti pridobijo ugodnejši kredit, in jim tako olajšate prevzem kmetije.

Naše stranke DVIGUJEJO GOTOVINO NA BANKOMATIH katerekoli banke v Sloveniji in v evroobmočju BREZ PROVIZIJE. V naših poslovalnicah plačujete položnice po samo 95 centov!

Več informacij v 85 poslovalnicah in na www.dbs.si.

DEŽELNA BANKA SLOVENIJE

vedno blizu

Konferenca je udeležence seznanila tudi s preprostim izračunom. Če bi 600 tisoč slovenskih gospodinjstev na teden v košarici nakupov nabralo za 3,5 evra več živil slovenskih pridelovalcev/predelovalcev, bi se jim prihodki na letni ravni povečali za 110 milijonov evrov.

Katastrski dohodek ostaja enak

O pestrem dogajanju pri uveljavljanju novih izračunov katastrskega dohodka (v nadaljevanju KD) na podlagi Zakona o ugotavljanju katastrskega dohodka ZUKD-1 smo pisali že v lanski avgustovski številki Zelene dežele. Novela ZUKD-1B je z 10-odstotno kapico »rešila« zaplete, vendar le za leto 2013. Po številnih polemikah glede ponovne spremembe metodologije je bila sprejeta odločitev, da se do njene uveljavitve, do vključno leta 2016, KD ne spreminja in ostaja na ravni leta 2013.

KD kot pavšalni dohodek iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti predstavlja davčno osnovo in obenem osnovo za uveljavljanje številnih socialnih pravic. Opredeljen je kot potencialni tržni dohodek od pridelave na zemljiščih oziroma čebeljih panjih. Izračunan je kot razlika med potencialnim tržnim prihodkom (torej brez subvencij) in pripadajočimi stroški. Modelno so upoštevani vsi stroški razen lastnega dela (ker govorimo o dohodku in ne o dobičku).

TRI LETA STAR, A NIKOLI ZAŽIVEL

KD je bil vrsto let zelo toga in razmeroma stabilna kategorija. Očitani smo mu neskladje med površinami kmetijskih in gozdnih zemljišč, evidentiranih v zemljiškem katastru, in med dejanskim stanjem zemljišč v naravi. Od leta 1988, ko je bil KD nazadnje računani, pa so se porušila tudi razmerja v dohodkih med katastrskimi kulturami. Zaradi naštetih dejstev je bil februarja 2011 sprejet Zakon o ugotavljanju katastrskega dohodka ZUKD-1, vendar ni zaživel. Šele aprila 2013 je Geodetska uprava Republike Slovenije (GURS) objavila prvi predlog novih lestvic KD, izračunanih po novi metodologiji. Ta se bistveno razlikuje od dotlej uporabljene. Namesto katastrskih razredov (8) so bili uve-

deni bonitetni razredi (10), namesto katastrskih kultur (12) se upošteva dejanska raba zemljišč (17) in namesto katastrskih okrajev (42) proizvodna območja, ki so statistične regije (12). Za strukturo pridelave, hektarske pridelke in za cene se uporabljajo statistični podatki. Objava lestvic je povzročila veliko negotovanja. Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS) se je močno angažirala in izvedla številne aktivnosti za spremembo izračunov in zakonodaje. Tako je bila junija 2013 objavljena novela ZUKD-1B, ki je uzakonila kapico za leto 2013. Povečanje KD na posameznih parcelah je smelo biti za največ 10 odstotkov v primerjavi z letom 2012, za parcele, na katerih so bili novi izračuni KD nižji (lahko tudi negativni) od predhodnega, pa se upoštevajo novi izračuni. Povečal se je KD intenzivnih sadovnjakov, vinogradov in gozdov, pri vseh ostalih rabah pa se je znižal. Dejanske rabe zemljišč, ki niso trajni nasadi, niso ločeno prenesene v zemljiški kataster, zato je KD teh zemljišč računani kot povprečje njiv, trajnih travnikov, barjanskih travnikov in kmetijskih zemljišč, poraslih z gozdnim drevjem, ter pašnikov (torej je KD za vse te rabe enak). Na globalni ravni je KD za četrtno nižji, kot je bil do vključno leta 2012.

POTREBEN BO NOV ZAKON

Vlada RS je avgusta 2013 sprejela sklep o ustanovitvi medresorske delovne skupine, ki naj preveri natančnost izračunov KD in ponovno pregleda metodologijo in uporabljene podatke ter pripravi potrebne spremembe zakonodaje. V tej skupini je sodelovala tudi KGZS. Delovna skupina se je sestala kar osemkrat. Najprej je preverila veljavni izračun KD in samo metodologijo. Pri delu se je podrobno seznanila z mnenji interesnih skupin s področja sadjarstva, vinogradništva in gozdarstva, ki so se sestajale na KGZS. Delovna skupina je ugotovila, da le z manjšimi dopolnitvami in spremembami ni možno ustrezno izboljšati obstoječega modela, zato je potrebno uveljaviti novega. V okviru iskanja rešitev je preučila več alternativnih modelov (na osnovi vrednosti nepremičnin, model ugotavljanja KD v sosednji Avstriji, ugotavljanje KD v povezavi s podatki različnih registrov in evidenc, na podlagi podatkov ekonomskih računov za kmetijstvo ...). Skupina je predlagala, da se do uveljavitve novega modela KD podaljša prehodno obdobje z 10-odstotno kapico.

ZAČASNA REŠITEV

Skupina poslank in poslancev je aprila Državnemu zboru RS predložila predlog Zakona o spremembi in dopolnitvi Zakona o

ugotavljanju KD ZUKD-1C (Ur. l. RS, št. 41/2014), ki je bil konec maja tudi soglasno sprejel. Bistvene so naslednje spremembe, ki jih prinaša ZUKD-1C:

- GURS naj skladnost kalkulacij z ravni tehnologij in produktivnosti kmetijstva odslej preverja vsaka tri (in ne pet) leta,
- prehodno obdobje, v katerem se KD in pavšalni dohodek na čebelji panj glede na leto 2013 ne spreminjata, se podaljša do leta 2016,
- novo nastalim kmetijskim in gozdnim parcelam ter parcelam, katerim se je spremenila vrsta dejanske rabe, se pripiše povprečen KD za posamezno vrsto dejanske rabe po statističnih regijah, korigiran z boniteto oziroma rastiščnim koeficientom; prav tako se na novo izračuna KD parcelam, če se delež dejanske rabe spremeni za več kot 50 odstotkov.

Prehodno obdobje do leta 2016 naj bi omogočilo uveljavitve nove metodologije na način, da bi bili izračuni preverjeni, vnaprej znani, in izdelane simulacije učinkov. Novi izračuni naj bi se uveljavili postopno, brez velikih pretresov, in naj bi zagotavljali dolgoročno stabilno kategorijo pavšalne ocene dohodka iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti.

»MAG. NEVA PAJNTAR

Socialno podjetništvo – priložnost za naše podeželje

Kako lahko koristijo dobre prakse socialnega podjetništva v Avstriji in zakaj država vse bolj podpira tovrstne podjetniške rešitve.

Zelo na kratko bi lahko socialno podjetništvo opredelili kot opravljanje »družbenokoristnih« dejavnosti, ki niso toliko zanimive za klasična podjetja oz. podjetnike, ker ne prinašajo toliko dobička, kot bi ga lastniki teh podjetij želeli, ampak ustvarjajo proizvode in storitve, ki so pomembni z vidika družbe in predstavljajo tržen odgovor na reševanje socialnih, okoljskih, lokalnih in drugih problemov, katerih rešitve pa navadno niso zelo dobičkonosne (socialna podjetja tipa A). Socialno podjetništvo je tudi zaposlovanje takih oseb, ki so težje zaposljive oz., kot jih zakon imenuje, ranljive skupine ljudi na trgu dela (socialna podjetja tipa B). Pri socialnih podjetjih tipa B ni omejitve glede dejavnosti, kar pomeni, da lahko opravljajo katerokoli registrirano dejavnost. V Sloveniji ni prepovedano naključju oziroma osebni presoji, katere so take dejavnosti, ki jih lahko opravljajo socialna podjetja tipa A ali pa težje zaposljive osebe, ki jih zaposlujejo socialna podjetja tipa B, ker to jasno opredeljuje Zakon o socialnem podjetništvu, ki je začel veljati v letu 2012, dejavnosti socialnega podjetništva pa so podrobneje opredeljene v Uredbi o določitvi dejavnosti socialnega podjetništva. V primeru, da podjetje opravlja take dejavnosti, ki sodijo med socialno podjetniške in poleg tega trajno zaposluje tudi ranljive osebe, se podjetnik sam odloči, kateri tip

podjetja bo ustanovil (tip A ali tip B). **Pomembno je, da socialna podjetja zaslužijo svoj prihodek (tudi) s prodajo svojih proizvodov ali storitev na trgu**, kar jih ločuje od organizacij, ki se financirajo v večini iz javnih sredstev, subvencij, donacij, članarin ali drugih prispevkov, ki jim jih za njihovo delovanje nameni država, druga podjetja ali posamezniki. V krizi je teh sredstev vedno manj, zato so te organizacije vedno bolj prisiljene delovati na trgu. Glavni namen

Na kmetiji Steiner imajo certifikat za pedagoško terapevtsko socialno delo na kmetiji.

socialnega podjetja ni ustvarjanje maksimalnega dobička oz. presežka prihodkov nad odhodki, je pa seveda zaželeno, da ga ustvari oz. posluje vsaj s pozitivno »nulo«, ker dolgoročno tudi socialno podjetje z izgubo ne more poslovati. Ustvarjeni dobiček ne pripada lastnikom podjetja, temveč se nameni za širitev obstoječe dejavnosti, povečanje premoženja socialnega podjetja,

ohranjanje in povečevanje števila delovnih mest, izobraževanje delavcev in prostovoljcev, razvoj drugih dejavnosti socialnega podjetništva in podobno. Pa še dve informaciji sta izredno pomembni za razumevanje socialnega podjetništva: status socialnega podjetja lahko pridobi le nepridobitna pravna oseba (kar pomeni, da ne more biti socialno podjetje samostojni podjetnik ali dopolnilna dejavnost na kmetiji) in socialno podjetje mora delovati v skladu z načeli

kmetijah) ali povezujejo kmetije pri trženju njihovih pridelkov in izdelkov. Je pa seveda še mnogo možnosti za druge dejavnosti socialnega podjetništva, ki so do sedaj še docela neizkoriščene.

In prav zato smo se svetovalci iz Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije in kmetijsko-gozdarskih zavodov, ki delujemo na področju socialnega podjetništva in razvoja podeželja, odločili, da pogledamo, kako in kaj »se grejo« socialno podjetništvo naši sosedje Avstrijci.

SOCIALNO PODJETNIŠTVO PO AVSTRIJSKO

V Avstriji se glede pogojev kmetovanja prav tako kot pri nas ne cedita med in mleko; mnogo kmetij je visokogorskih – v večini gre za manjše, družinske kmetije, ki imajo omejene možnosti pridelave, kmetije, ki so v nižinskih delih pa imajo zaradi razvite industrije veliko okoljskih problemov. Je pa tako, da Avstrija kmete podpira in teži k čim večji samooskrbi, ker želijo biti čim manj odvisni od uvoza hrane in energije, ker se zavedajo, da so to strateško pomembne surovine. Hkrati podpirajo tudi razvoj dodatnih dejavnosti na kmetijah ter povezovanje in sodelovanje kmetij. V povezavi s tem se na kmetijah razvija tudi socialno podjetništvo, pri katerem pa je pomembna razlika v primerjavi z nami, da oni na tem področju nimajo sprejetega

zakona, temveč socialno podjetništvo presojajo z vidika ciljev, družbenih učinkov oz. socialno podjetniških inovacij. Tako so v Avstriji našli nekaj manj kot 300 socialnih podjetij z naslednjo strukturo: 37 % družtev, 23 % gospodarskih družb in 17 % samostojnih podjetnikov, ostali pa niso niti registrirani v katerikoli obliki ali delajo v lastni režiji (podatek velja za celotno socialno podjetništvo in ne samo tisto na kmetijah in podeželju).

Prvi postanek na naši poti je bil na ekološki visokogorski kmetiji, ki se nahaja na sončni planoti v naravnem parku Grebenzen v osrčju Štajerske in jo vodi družina Plank. Imajo okrog 20 ha kmetijskih površin in prav toliko gozda ter redijo 16 krav molznic. Z oddajo mleka ne bi mogli preživeti, zato je njihova glavna dejavnost oddaja apartmajev bolj situiranim družinam z majhnimi otroki. Družinam nudijo nepozabno doživetje na njihovem dopustu – tako za otroke kot tudi počitek in oddih za njihove starše. Kar 70 % zadovoljnih gostov se na kmetijo vrača. Čeprav gostom ne nudijo hrane, pa si le-ti lahko naberejo zelenjavo na njihovem vrtu, kupijo lahko tudi domače mleko s kmetije Plank, poskrbeli pa so tudi, da lokalni dobavitelji pripeljejo lokalno hrano oz. izdelke (kruh, marmelade, meso in ostalo). Iz lokalnega območja tudi najemajo delovno silo takrat, ko jo potrebujejo (v času počitnic, praznikov). Na kmetiji imajo tudi več konjev, ki so namenjeni jahanju tako za začetnike kot tudi za bolj izurjene jahalce. Specializirani so za izvajanje hipoterapije oz. terapije s konji, ki je po mnenju strokovnjakov eden najboljših načinov za odpravljanje gibalnih motenj, nastalih zaradi možganske kapi, obolenj živčnega sistema, cerebralne paralize ali kakršnih-

koli nesreč ali prirojenih nepravilnosti in napak. Je del fizioterapevtske dejavnosti in jo predpiše zdravnik. Na kmetiji Plank od leta 2009 izvajajo hipoterapijo na posebej usposobljeni kobilici Mayi; pri izvajanju hipoterapije poleg izobražene hipoterapevke sodeluje še ena oseba, ki vodi kobilico.

Pot smo nadaljevali na Zgornjo Štajersko do kraja St. Oswald, kjer se nahaja kmetija Steiner, ki se ukvarja z oskrbo starejših oseb in oseb s posebnimi potrebami. Njihova kmetija je usmerjena v mlečno proizvodnjo, od leta 2002 pa imajo na kmetiji dom za starejše občane, predvsem ljudi s po-

Kmetija Steiner – objekt, v katerem so nastanjeni oskrbovanci, v ospredju visoka greda

deželja. Odločitev o realizaciji te ideje sta sprejela zakonca Johann in Petra Steiner po tem, ko je Petra, diplomirana medicinska sestra, ki je v službi negovala starejše, ugotovila, da bi lahko storitve opravljali kakovostnejše na njihovi kmetiji. Še bolj pa sta se navdušila, ko sta ugotovila, da obstajajo podobne dobre prakse v Veliki Britaniji in skandinavskih državah. Zakonca sta v izgradnjo objekta, kjer so nastanjeni njihovi oskrbovanci, investirala 700.000 evrov. Dve leti in pol pa je trajalo, da sta uredila vso dokumentacijo in pridobila vsa ustrezna dovoljenja ter zgradi-

la objekt, ki je v celoti prilagojen štirinajstim oskrbovancem. Za njih skrbi ekipa enajstih ljudi – medicinskega in negovalnega osebja. Petra in Johann sta ugotovila, da na oskrbovance dobro vplivajo domače živali (manj boleznih, večja volja do življenja ...), zato sta se posebej usposabljala za terapije z živalmi. Zanimivo je tudi, da za oskrbovance ne kuhajo sami, ampak hrano dobijo iz lokalne gostilne, ker se raje kot s kuhanjem ukvarjajo z dobrim počutjem svojih varovancev. Na kmetiji so zelo odprti za obiske zunanjih gostov in ponujajo tudi prostor za razne dogodke (praznovanja, sestanke ...). Tudi

to je pozitivno za njihove oskrbovance, ker se vseskozi nekaj dogaja, na kmetijo pa prihajajo tudi otroci, ki z dobro voljo in radoživostjo polepšajo bivanje v domu. Na koncu ni odveč zapisati, da so od začetka dejavnosti polno zasedeni in imajo seveda tudi čakalni seznam tistih, ki bi želeli priti živeti na kmetijo, saj so njihove kapacitete premajhne glede na povpraševanje.

Sledil je ogled regijskega biomasnega centra Waldverband Steiermark Verein, ki je bil vodilni partner EU pilotnega projekta SOBIO. V tem projektu so sodelovali tudi partnerji iz Slovenije, med temi

tudi Kmetijsko gozdarski zavod Maribor. Cilj tega projekta je bila vključitev dolgotrajno brezposelnih in drugih težje zaposljivih ljudi iz lokalnega okolja v praktično usposabljanje na področju lesne biomase in nege gozda. Usposabljanje brezposelnih je trajalo od 6 do 8 mesecev; pridobili so izkušnje pri delu, hkrati pa tudi samozavest in motivacijo za delo. Delali so v skupinah pod vodstvom izkušenih ljudi, ki delajo v gozdarstvu. Po končanem usposabljanju je polovica tako usposobljenih oseb takoj našla zaposlitev pri drugih delodajalcih s področja biomase oz. gozdarstva, verjetno pa bodo lažje do dela prišli tudi ostali. Projekt ocenjujejo kot zelo uspešen, zato sedaj že razmišljajo o podobnem projektu, in sicer zaposlovanju invalidnih oseb na kmetijah.

Zadnji postanek pa smo imeli v restavraciji Lorenz atempo, ki je prav tako primer dobre prakse socialnega podjetja. Podjetje se ukvarja z gostinsko dejavnostjo. V delo vključujejo mlade brezposelne osebe brez izobrazbe oz. s posebnimi potrebami in jih seznanjajo z delom v kuhinji, strežbi, čiščenju in na zelenjavnem vrtu. V dveh oz. treh letih usposabljanja dobijo mladi toliko prakse in izkušenj, da so zaposljivi tudi pri drugih delodajalcih. V večini pri kuhi uporabljajo sveža živila, ki jih dobijo s kmetij v regiji. Pa še en pomemben vidik delovanja tega podjetja je – njihovo poslovanje je prilagojeno gostom s posebnimi potrebami: invalidnim osebam (dostopnost z invalidskimi vozički), slepim in slabovidnim osebam (gostje lahko jedilni list preberejo preko pametnega telefona s pomočjo QR kode, natakarji pa tudi razločno in počasi predstavijo jedilnik) ter gluhih in naglušnih (posebej do-

bro osvetljene table in različna izgovarjava osebja). Ker kuhajo sami in sproti, lahko prilagodijo jedilnik tudi gostom z različnimi alergijami.

CILJ SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA: REŠITEV LOKALNIH TEŽAV

V vseh primerih so imeli jasno zastavljene cilje, kaj želijo s svojim delovanjem doseči. Zelo jasno so imeli določeno, kdo so njihove stranke in so se zato ciljno usmerili na ponudbo le-tem. Njihovi cilji so bili daleč od tega, da v kratkem času močno povečajo velikost svoje denarnice, temveč da rešijo nek problem ali več problemov, ki zadevajo neko širšo skupnost in so bili močno vključeni v lokalno okolje. Udeleženci ekskurzije smo ponovno videli, kako pomembno je znanje, dodatno izobraževanje in usposabljanje. Ne glede na to, kje smo bili, smo ugotovili, da so se za opravljanje dejavnosti dodatno izobrazili. Na prvih dveh kmetijah so pridobili specializirano znanje o terapijah z živalmi, v proces usposabljanja pa so vključili tudi živali, da so jih prilagodili za delo z ljudmi s posebnimi potrebami. Biomasi center in restavracija pa sta primera dobre prakse vključevanja oseb brez možnosti zaposlitve v delovni proces, kar jim omogoča nadaljnjo karierno pot pri drugih delodajalcih.

JE SOCIALNO PODJETNIŠTVO PRAVA REŠITEV?

Vse zgoraj opisane dejavnosti lahko brez kakršnihkoli težav opravljate brez ustanovitve socialnega podjetja, bodisi kot dopolnilno dejavnost ali klasično podjetje. Tisti, ki radi s svoje delo obdržite zase (s čimer ni nič narobe), se verje-

V biomassnem centru dela več dolgotrajno brezposelnih in težje zaposljivih ljudi.

tno ne boste odločili za socialno podjetništvo. Ko berete o zgoraj opisanih praksah na avstrijskih kmetijah, verjetno pomislite na to, da ni nič posebnega. Morda ugotovite celo, da nekaj podobnega že počnete, pa sploh ne veste, da bi lahko imeli socialno podjetje. Pa tudi zakaj bi ga imeli, če zadeva že sedaj dobro deluje.

Verjetno bi dobili tudi več različnih odgovorov s strani obstoječih socialnih podjetnikov v Sloveniji, ki pogumno stopajo po socialno podjetniški poti, zakaj so se odločili za socialno podjetništvo. Nekateri pravijo, da so takoj vedeli, da je to tisto, kar želijo, in sicer povezovanje, sodelovanje, reševanje družbenih problemov, da želijo v to pritegniti tudi druge ljudi, pokazati svetu, da obstajajo različni načini opravljanja dejavnosti. So pa podjetja in ljudje, ki prav tako delujejo v skladu z načeli socialnega podjetništva, pa tega statusa niso pridobili, ker za to ne vidijo nobene potrebe. **Pomembno je, da veste, da socialno podjetništvo je in bo v vedno večji meri tudi del naše družbe in našega življenja. Bodisi smo ali bomo socialni podjetniki, njihovi sode-**

lavci, stranke ali kupci njihovih proizvodov.

Ko se torej odločate o svoji dejavnosti, preučite možnost, ali lahko poslujete kot socialno podjetje. Morda se boste lažje odločili tudi zaradi podpor, ki bodo v prihodnje (sedaj teh posebnih podpor ni veliko) na voljo socialnim podjetnikom. **Vendar pozor – brez dobre ideje, pravih poslovnih odločitev, veliko truda, kančka sreče tudi podpore ne pomagajo na dolgi rok.** O podporah, ki bodo zagotovljene v okviru izvajanja politike razvoja socialnega podjetništva, malo več v eni od naslednjih števil, ko

bodo dokumenti sprejeti, kajti zadeve sedaj še niso dokončno dorečene. Za dodatne informacije, svetovanje ali pomoč na vaši socialno podjetniški poti se oglasite pri sodelavcih, ki na Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije in kmetijsko-gozdarskih zavodih pokrivamo to področje (več na spletni strani www.kgzs.si/gv/razvoj-podezelja/socialno-podjetnistvo.aspx.) Več informacij pa lahko najdete v knjižici »Socialno podjetništvo kot priložnost za razvoj kmetijstva in podeželja«, ki je v lanskem letu nastala v okviru projekta Kmetijstvo je zakon.

»DARJA PIPAN

Ste vedeli, da lahko kumare sejemo vsak mesec? Tako jih imamo do novembra. Že sedaj mislite na zimo, kam boste posejali solato ali s čim pokrili peteršilj.

NOVO!!!

Uporaba: poleti kot opora za kumare, pozimi kot topla greda.

Za naročilo ali info pokličite **031 675 639**, dostava po pošti na dom. **Cena opore 48,80€.**

PROFILPAST

Profilplast d.o.o., Zavrh nad Dobrno 10,
3204 Dobrna
www.profilplast.si, tel.03 781 80 33

Izkoristite sofinanciranje občin za ureditev odpadnih vod na podeželju

Rok za ureditev odpadnih vod na podeželju se hitro bliža, saj je treba urediti čiščenje odpadnih voda na gosteje poseljenih področjih že do konca leta 2015.

Kaj so odpadne vode?

To so vse odpadne vode, ki nastanejo v gospodinjstvu pri vsakdanjih opravilih: voda iz pralnega stroja, pomivalnega stroja, odtočna voda iz kopalnice – umivanje, splakovanje stranišč, voda, ki nastaja v kuhinji, ko pripravljamo hrano, pomivanje, tudi mlekarnice. Odpadne vode nastajajo tudi v dopolnilni dejavnosti na kmetiji: pomivanje predelovalnega prostora in opreme, pomivanje različnih rezervoarjev, cistern ....

Kdo mora poskrbeti za čiščenje odpadne vode sam in za koga poskrbi lokalna skupnost (občina)?

Veljavna zakonodaja je predstavila pristojnost glede odpadnih vod na lokalne skupnosti. Hkrati pa določa, da morajo območja, zaselki in osamela gospodinjstva/kmetije, kjer je gostota poseljenosti 50 PE* (okrog 50 prebivalcev) ali manj, sami poskrbeti za čiščenje odpadnih vod.

*PE – populacijski ekvivalent: pomeni ekvivalent onesnaženja, ki ga v enem dnevu naredi 1 odrasla oseba in znaša 150 litrov odpadnih vod/dan.

V Sloveniji obsega podeželje kar 30,5 % celotnega ozemlja in zajema 38,5 % vsega prebivalstva. Po ocenah 450.000 prebivalcev ne bo priključenih na javno kanalizacijo:

- v 50 % bodo morale poskrbeti lokalne skupnosti in
- v 50 % gospodinjstva sama.

Slovenija si je v predpristopnih pogajanjih izpogajala roke, ki so daljši od veljavne evropske

zakonodaje. Roki, v katerih je potrebno urediti čiščenje odpadnih voda, so glede na gostoto poselitve različni.

Pri gostoti poselitve:

- med 2.000 in 15.000 PE

je skrajni rok 31. december 2015.

- med 50 in 2.000 PE je skrajni rok 31. december 2017.

- za vsa občutljiva območja je bil skrajni rok december

Seznam občin, ki sofinancirajo izgradnjo oz. ureditev čiščenja odpadnih vod

OBČINA	TRENTNO ODPRT RAZPIS	NAČRTOVAN RAZPIS V 2014
MO VELENJE	5. 5. 2014 DO 31. 8. 2014	V TEKU
SVETA ANA	9. 5. 2014 DO 9. 6. 2014	V TEKU
ŠKOFJA LOKA	21. 5. 2014 DO 15. 9. 2014	V TEKU
KOZJE	8. 5. 2014 DO 31. 10. 2014	V TEKU
RADENCI	/	DA
MO CELJE	DO 9. 6. 2014	V TEKU
OBČINA IVANČNA GORICA	10. 12. 2013 DO 10. 12. 2014	V TEKU
ŠOŠTANJ	6. 2. 2014 DO 15. 11. 2014	V TEKU
AJDOVŠČINA	/	DA – JULIJ, AVGUST
MAJŠPERK	/	DA
CERKVENJAK	DO 9. 6. 2014	V TEKU
IVANČNA GORICA	10. 12. 2013 DO 10. 12. 2014	V TEKU
KUZMA	/	OD 1. 1. 2015 DALJE
ROGAŠKA SLATINA	NE	OD 1. 1. 2015 DALJE
APAČE	PREDVIDOMA OD 10. 6. 2014 DALJE	/
PUCONCI	OD MAJA 2014 DALJE	/
ŠMARJEŠKE TOPLICE	/	OD JUNIJA DO OKTOBRA 2014
KAMNIK	OD OKTOBRA 2013 DO PORABE	/
ŽALEC	/	DA
LITIJA	/	V LETU 2015
METLIKA	27. 2. 2014 DO 15. 10. 2014	V TEKU
TRŽIČ	/	V LETU 2015
GORNJA RADGONA	/	V DRUGI POLOVICI 2014
RIBNICA NA POHORJU	3. 6. 2014 DO 30. 9. 2014	V TEKU
LOGATEC	10. 2. 2014 DO PORABE OZ. 28. 11. 2014	V TEKU
MORAVSKE TOPLICE	3. 3. 2014 DO 31. 12. 2014	V TEKU

PRILOGA

2012, za vsa vodovarstvena območja pa leto 2007.

Kako izvem, v katero gostoto poselitev spada moja kmetija in do kdaj moram urediti čiščenje odpadnih vod?

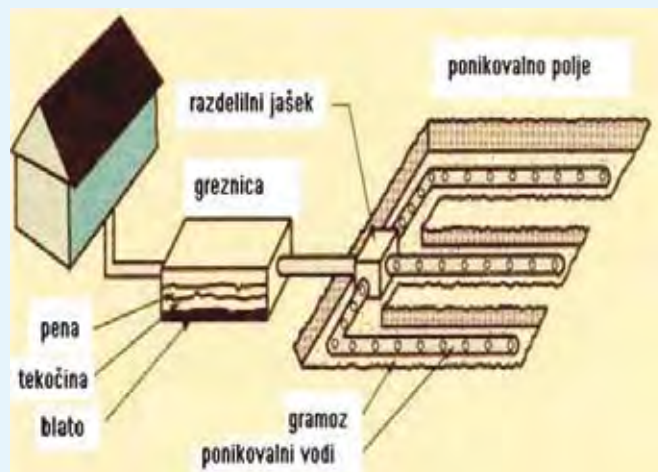
Na agenciji RS za okolje so izdelali Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode za obdobje od 2005 do 2017, ki je bil julija 2011 na Vladi noveliran. To je dokument, v katerem najdemo sleherni slovenski zaselek. V preglednici preberemo, v katero gostoto poselitve ta zaselek spada in kakšen je rok za ureditev čiščenja odpadnih vod. Če je kmetija izven

ne/predpisi.

V spodnjem besedilu se dokument neposredno odpre: »Država je za potrebe ureditve področja odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih vod sprejela tudi operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode za obdobje od 2005 do 2017.

V zgornjem dokumentu Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode za obdobje od 2005 do 2017 najde sledeče podatke tako kmetija kot tudi samostojno gospodinjstvo:

- v katero gostoto poselitve spada posamezni zaselek,
- do katerega datuma mora

Vir: B. Kompore s sod., Male čistilne naprave na območju razpršene poselitve, 2008 http://www.fgg.uni-lj.si/izh/izh1/0_Dokumenti/Projekti/MCN/Brosura.pdf

urediti čiščenje odpadnih vod s kmetije in predelave (če jo ima).

- ali je kmetija dolžna urediti (to je zgraditi) majhno čistilno napravo sama ali pa je za to zadolžena občina, v kateri se kmetija nahaja.

Uмна ureditev čiščenja odpadnih vod na kmetiji in posameznem gospodinjstvu

Za ureditev odpadnih voda velja spremenjena zakonodaja, ki je povzela dolgoletne prakse v drugih državah članicah. Tako tistim gospodinjstvom in kmetijam, ki morajo same urediti čiščenje lastnih odpadnih vod, olajša in poceni ureditev.

Za majhne čistilne naprave se štejejo tudi dograjene greznice, in sicer kadar greznici dogradimo:

- A. ponikovalno polje (sistem drenažnih cevi),
- B. priključimo greznici – k tretjemu prekatu eno laguno,
- C. vse odpadne vode se stekajo v tri zaporedne lagune.

Očiščene odpadne vode iz lagune ali iz drenažnih cevi ali iz tretje lagune je dovoljeno izpušiti neposredno v vodotok ali ponikniti v zemlino ali spustiti neposredno v morje ali rečno ustje izven območja kopalnih voda (površin) (Uredba o odvajanju komunalnih vod iz majhnih čistilnih naprav (UL RS 98/2007)).

Kmetija Onič: Iztok iz lagune in ponikanje v zemlino (Foto: S. Rajh, načrt: F. Maleiner)

zaselka, je občinski plan, ki je običajno razobešen v občini, tisti, ki pove, ali bo posamezna kmetija priključena na javno kanalizacijo ali ne.

Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode za obdobje od 2005 do 2017 (novelacija) je dosegljiv na spletni strani Agencije RS za okolje:

http://okolje.arso.gov.si/onesnazevanje_voda/vsebi-

Preglednica 1. Investicijski stroški za izgradnjo majhne čistilne naprave glede na število oseb na kmetiji (preračunani na populacijski ekvivalent) (€/PE)

Nazivna velikost [PE]	5	10	20	50
Tip ČN	[€/PE]			
Razpršena biomasa (SBR)	912,90	716,66	530,50	326,71
Pritrjena biomasa	754,78	550,76	489,45	349,41
Rastlinska čistilna naprava	550,89	432,47	320,13	197,15
Lagune	488,26	399,29	339,25	287,98
Nepretočne greznice	1.124,49	1.058,48	919,99	823,05
Pretočne greznice	207,25	150,87	115,13	92,26

(PE)* - količina odplak, ki jih naredi ena odrasla oseba v enem dnevu – to je 150 litrov na dan.

Preglednica 2. Obratovalni in vzdrževalni stroški, preračunani na populacijski ekvivalent (PE)* in količina v (m³) odpadne vode za 25 let obratovanja

Nazivna velikost [PE]	5	10	20	50	5	10	20	50
Tip ČN	€/PE				€/m ³			
Razpršena biomasa (SBR)	1.058,03	844,74	646,84	428,82	0,77	0,62	0,47	0,31
Pritrjena biomasa	965,95	728,15	614,15	454,78	0,71	0,53	0,45	0,33
Rastlinska čistilna naprava	629,14	502,31	384,63	254,99	0,46	0,37	0,28	0,19
Lagune	497,26	451,77	382,72	316,55	0,36	0,33	0,28	0,23
Nepretočne greznice	7.009,40	6.025,04	5.478,93	5.528,26	5,94	5,18	4,68	4,64
Pretočne greznice	613,19	513,94	460,46	427,64	0,45	0,38	0,34	0,31

(PE)* - količina odplak, ki jih naredi ena odrasla oseba v enem dnevu – to je 150 litrov na dan.

Primer ureditve čiščenja odpadne vode s priključitvijo sistema drenažnih cevi na tretji prekat obstoječe greznice. Seveda je za to potreben preračun komunalnega inženirja, ker je velikost polja odvisna od količine nastalih odpadnih vod in velikosti obstoječe greznice. Enkrat letno pa moramo še vedno prazniti prvi prekat, kamor se useda blato.

Po samodejnem procesu čiščenja očiščena voda iz lagune lahko ponika v zemljinu ali

vodotok ali jo porabimo za namakanje.

Še cenejši sistem od zgornjega je sistem treh pretočnih lagun, kjer se v prvo laguno stekajo neposredno vse odpadne vode, ki nastajajo na kmetiji in v predelavi. Dobrobit lagunskega sistema je v tem, da zahteva najmanj obratovalnih stroškov, zanj potrebujemo najmanj časa za vzdrževanje in je eno najcenejših za izgradnjo. Vendar je potreben prostor. Praznjenje blata (samo iz prve lagune!) je potrebno vsakih devet ali dvanajst let (ni

napaka v tisku!). Tako narava s svojimi procesi čisti odpadne vode, ki jih povzročamo. Očiščeno vodo iz tretje lagune lahko uporabimo za namakanje ali pa jo poniknemo v zemljinu ali bližnji vodotok. Lagunske sisteme dimenzij za največ 50 PE umeščamo med majhne čistilne naprave. Lagune so lahko dimenzionirane za čiščenje vseh odpadnih vod za samo eno kmetijo ali tudi več. Globina je vedno med 1,2 do 1,5 metra, površina 7–15 m²/PE. Projektanti v Nemčiji pravijo lagunskim čistilnim na-

pravam porogljivo »enostavno varne naprave«. So namreč prepoceni in neopazno delujejo, zato za projektante niso ravno zanimive.

Primere, ko iz drenažnega sistema (ponikovalnega polja) ali tretje lagune ne smemo ponikati, navajamo tukaj:

Prepoved za neposreden izpust in ponikanje/lagune:

1. na vodovarstvena območja I. kategorije,
2. če je razdalja do obale naravnega jezera, razen presihajočega, manjša od 600 metrov,
3. če je manj kot 600 m od obale jezera, ki je umetno vodno telo, ali
4. manj kot 600 m od obale oz. brega kopalne vode ali vode na vplivnem območju kopalnih voda,
5. v vodo, ki je namenjena za pripravo pitne vode,
6. v kopalno vodo,
7. v vodo na vplivnem območju kopalnih voda,
8. v vodo naravnega jezera/ razen presihajočega,
9. v vodo umetnega jezera,
10. v zadrževalnik vode.

Za vse vrste majhnih čistilnih naprav je potrebno vsaka tri leta opraviti oceno obratovanja »naprave«. Oceno izdelava komunalno podjetje, kamor spada posamezna majhna čistilna naprava. – po ceniku, ki ga imajo. V oceni obratovanja, ki ga imenujemo tudi monitoring, je zajeto vzorčenje, analiza na parametre (KPK, BKP) in izdelava poročila, kar znaša okvirno 280 evrov – vendar le vsaka tri leta.

Uporaba blata iz lastne čistilne naprave – krogotok hranil in manjši stroški za nabavo mineralnih gnojil

Iz lagune voda izteka v bližnji potok ali jo porabimo za namakanje.

PRILOGA

Preglednica 3. Celotni stroški obratovanja in izgradnje čistilne naprave, preračunani na populacijski ekvivalent (PE)* in m³ odpadne vode za obratovalno obdobje 25-ih let

Nazivna velikost [PE] - »število odraslih«	5	10	20	50	5	10	20	50
Tip ČN	€/PE				€/m ³			
Razpršena biomasa (SBR)	1.970,94	1.561,40	1.177,34	755,53	1,44	1,14	0,86	0,55
Pritrjena biomasa	1.720,73	1.278,90	1.103,61	804,19	1,26	0,93	0,81	0,59
Rastlinska čistilna naprava	1.180,03	934,78	704,76	452,14	0,86	0,68	0,51	0,33
Lagune	985,52	851,06	721,97	604,52	0,72	0,62	0,53	0,44
Nepretočne greznice	8.133,89	7.083,52	6.398,91	6.351,30	5,94	5,18	4,68	4,64
Pretočne greznice	820,44	664,81	575,59	519,90	0,60	0,49	0,42	0,38

(PE)* - količina odplak, ki jih naredi ena odrasla oseba v enem dnevu – to je 150 litrov na dan.

Iz majhnih čistilnih naprav (za največ 50 PE) se lahko blato aplicira v nasade sadnega drevja, krmne rastline in pašnike, pri čemer je zakonska zahteva, da mora miniti vsaj 21 dni od gnojenja z blatom iz čistilne naprave do ponovne rabe površine.

Za nasade sadja (jagodičevje, jagode ...) in zelenjave je zakonska zahteva, da mora miniti od gnojenja teh površin do

spravila pridelka deset mesecev. Torej v teh nasadih lahko gnojimo samo založno enkrat letno.

Ker gre za organsko gnojilo, je potrebno voditi evidenco in jo shraniti vsaj dve leti. V evidenci morajo biti sledeči podatki:

- datum aplikacije na zabeležene površine,
- datum začetka paše živine,
- datum spravila s površin.

V živinorejske kmetije imajo odstop v primeru, ko so na razpršenem območju poselitve. Velja zakonodaja kot v drugih državah članicah. Tistim živinorejskim kmetijam, ki zaradi razpršene poselitve ne bodo nikoli priključene na javno kanalizacijo, je dovoljeno, da blato iz greznic, nepretočnih greznic ali malih čistilnih naprav (zmogljivost do 50 PE) zmešajo s komunalno

odpadno vodo, gnojevko ali gnojnico, skladiščijo 6 mesecev in aplicirajo na kmetijsko površine.

Višina takse za čiščenje odpadnih vod je določena z občinskim odlokom. Torej kmetija, ki ima lastno čistilno napravo ali pa meša odpadne vode v gnojnično jamo, ne koristi javne kanalizacije. Da pa bi bila upravičena plačevanja občinske takse, bi to moral določati občinski odlok, ki je seveda pogojen z naklonjenostjo posamezne občine do kmetijstva.

Vrsta čistilne naprave odloča o stroških in porabi časa ter denarja za vzdrževanje

Pri obratovalnih stroških vidimo, da so lagune tiste, ki nam povzročajo najmanj dela in stroškov – delujejo ne da bi jih nenehno »servisirali«, pri zaprtem tipu greznice pa imamo ogromno stroškov s praznjenjem in odvozi.

Kakor lahko razberemo iz preglednice, je najcenejši sistem lagunski sistem čiščenja odpadnih vod, ki zahteva tudi najmanj sprotne dela. Iz preglednice vidimo, da je daleč najdražji sistem zaprti tip greznice (nepretočni). Čistilni sistemi z vertikalno maso, ki se ji vpihava zrak, je res hitro postavljen, a zahteva ves čas električno energijo in vzdrževanje, kar skozi dobo petindvajsetih let postane visok strošek. Rastlinske čistilne naprave so zelo lepe na pogled, a zaradi nasajene mase zahtevajo kar precej časa in obnavljanja zasajenega rastlinja.

» GABRIJELA SALOBIR

Laguna kmetije Onič ob AC Slovenska Bistrica (Foto: S. Rajh, projekt. F. Maleiner)

ZAHTEVKI ZA IZPLAČILO SREDSTEV PRVE IN TRETJE OSI PROGRAMA RAZVOJA PODEŽELJA 2007–2013

Približuje se 30. junij 2015, ki je zadnji datum vložitve zahtevkov za izplačilo odobrenih sredstev PRP, pa ne veste, na kaj biti pozorni?

Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja (v nadaljevanju Agencija) vam je izdala pozitivno odločbo o pravici do sredstev za naložbo, za katero ste kandidirali na enem izmed razpisov prve in tretje osi Programa razvoja podeželja 2007–2013 (v nadaljevanju PRP). Vsak javni razpis ter odločba podrobno navajata pogoje, ki jih morate izpolnjevati ob vložitvi vloge, izvajanju naložbe, zaključku naložbe in predložitvi zahtevka za izplačilo. Javni razpisi so objavljeni na internetni strani Agencije.

Posredovali ste zahtevek za izplačilo na Agencijo, ki izvede več preverjanj in kontrol. Med ostalimi kontrolami je tudi kontrola na kraju samem, kjer se preveri skladnost naložbe z odobrenim projektom, posredovanimi spremembami in predloženimi dokazili ob zahtevku. Najpomembnejše je, da so dokazila in dejansko stanje skladni, v nasprotnem primeru Agencija obravnava znižanje/sankcijo. Agencija preverja tudi morebitno dvojno financiranje (Ribniški sklad, Eko sklad, Slovenski podjetniški sklad ...), morebitno kršenje pravila PRP (»knjiga izključenih vlagateljcev«) in pri nekaterih ukrepih tudi pravilo »de minimis«.

Sprememba naložbe – pravočasno sporočite spremembe in preprečite možnost, da bi bila izplačana sredstva znižana ali pa do izplačila celo ne bi prišlo

Kaj se šteje kot sprememba, ki jo je potrebno sporočiti Agenciji? Najpogostejše so spremembe dinamike vložitve zahtevkov, vsebine odobrene naložbe, transakcijskega računa in upravičenca prejemnika odločbe o pravici do sredstev. Na Agencijo je treba posredovati prošnjo z vsemi prilogami. Obrazec je objavljen na internetni strani Agencije.

Kako spremembo sporočiti Agenciji?

Če je bila vloga oddana klasično na prijavnem obrazcu, je potrebno posredovati pisno prošnjo Agenciji na naslov: Agencija RS

za kmetijske trge in razvoj podeželja, Dunajska 160, 1000 Ljubljana ali na elektronski naslov, objavljen na spletni strani Agencije, s pripisom zadeve – številka odločbe. Agencija o prošnji odloči, obvesti upravičenca ter sama izvede postopek spremembe v aplikaciji.

Če je bila vloga oddana elektronsko, na spletni strani Agencije v aplikaciji izpolnite prošnjo in natisnjen obrazec skupaj s prilogami posredujete na Agencijo, ki jo sprejme in potrdi. Postopek za vnos spremembe dinamike vložitve zahtevka je v uporabniških navodilih za elektronski vnos zahtevkov za izplačilo sredstev opisan na straneh 51-56, za spremembo naložbe pa na straneh 57-58. Dostop do navodil je na internetni strani Agencije. V primeru morebitnih težav le-te sporočite na eprr-tezave.aktrp@gov.si.

Sprememba dinamike vložitve zahtevkov

Zahtevki za izplačilo sredstev se lahko vlagajo od 1. januarja do 5. oktobra in od 6. decembra do 31. decembra. Datum vložitve zahtevka imate z odločbo določen v letu 2014 in če ga še niste spreminjali, lahko zahtevek vložite kadarkoli v letu 2014 brez sporočanja sprememb. Če pa želite spremembo dinamike prenesti v prihodnje leto, **pred z odločbo določenim rokom za vložitev zahtevka,** vložite obrazloženo in utemeljeno prošnjo za spremembo. Če je bila vloga oddana elektronsko, se sprememba vpiše v aplikacijo, ki je dostopna na internetni strani Agencije.

Sprememba odobrene naložbe

Osnovno načelo vseh sprememb naložbe je, da se namen in cilji naložbe glede na odobreno vlogo ne smejo spremeniti. Bistvenih sprememb naložbe med samim izvajanjem in po zaključku naložbe ni mogoče uvajati.

Prošnjo za spremembo posredujete na Agencijo in navedite utemeljene razloge za spremembo naložbe, ki so obenem dovoljeni v javnem razpisu. **V primeru gradnje** mora temeljitev, ki je finančno ovrednotena (za gradbena in obrtniška, elektro ali strojna dela je potrebno priložiti primerjalni predra-

čun s cenami iz vloge na javni razpis in cenami po predvideni spremembi - opuščena, zmanjšana, spremenjena in dodatna dela), potrditi strokovnjak gradbene stroke - odgovorni nadzornik, ki pojasni tudi, ali je za spremembo potrebna sprememba gradbenega dovoljenja. **V primeru spremembe naložbe v opremo** morajo biti v prošnji za spremembo podatki navedeni na tak način, da jih bo mogoče preveriti s podatki, kot npr. vsa tehnična specifikacija stroja in ostale opreme, na podlagi katere je bil narejen izbor. Agencija po proučitvi dokumentacije izda odgovor v pisni ali elektronski obliki.

Sprememba transakcijskega računa (TRR)

Številka TRR, ki jo navedete v vlogi, se izpiše v odločbi o pravici do sredstev. V primeru, da ga želite spremeniti, morate o tem obvestiti Agencijo na obrazcu, ki je dostopen na internetni strani Agencije. **Agencija sme odobrena sredstva izplačati samo na en transakcijski račun, ki je trenutno aktiven** in ste ga sami izbrali, razviden je iz Registra transakcijskih računov AJNES-a ali registra upravičencev, ki ga vodi Agencija.

Sprememba upravičenca – prejemnika odločbe o pravici do sredstev — Ob vlogi se kot upravičenec do sredstev zavežete, da boste izpolnjevali pogoje javnega razpisa in ste v odločbi navedeni kot odgovorna oseba. Sprememba upravičenca je pri nekaterih ukrepih dovoljena, pomembno pa je, da gre za univerzalno pravno nasledstvo, kar pomeni, da mora biti iz pravnih podlag razvidno, da se obveznosti v celoti iz odločbe prenesejo na novega upravičenca.

Zahtevek za izplačilo – kaj morate obvezno priložiti in na kaj morate biti pozorni pri predloženih dokazilih

Posebej je potrebno opozoriti, da zahtevke za izplačilo vložite skladno z rokom, določenim v odločbi o pravici do sredstev oz. z odobreno spremembo, sicer Agencija zahtevek za izplačilo zavrže. Posredujete ga na obrazcu PRP-09 — Zahtevek za izplačilo sredstev in priložite obrazec PRP-10 — Poročilo o opravljenem delu ter ostale priloge, ki so navedene v Odločbi o pravici do sredstev,

PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA

oziroma javnem razpisu. V primeru, da ste zavezani k izvedbi javnega naročila, morate obvezno priložiti tudi obrazec PRP-10a – Kontrolni list za javna naročila. Način pošiljanja zahtevkov je določen v javnem razpisu. Postopek za oddajo zahtevka za izplačilo je enak kot pri sporočanju sprememb naložbe. Vedno je potrebno na Agencijo posredovati tudi natisnjene in podpisane obrazce skupaj s prilogami.

Vsi ukrepi, ki predvidevajo izplačilo na podlagi zahtevkov za izplačilo, imajo nekatere skupne zahtevane dokumente, kot so:

Izpolnjen obrazec »PRP-09 – Zahtevak za izplačilo sredstev. POMEMBNO: Skupni znesek zaprošenih sredstev ne sme biti višji od odobrenega in mora biti skladen s priloženo k zahtevku, na kateri so navedeni vsi računi in vrednost, ki jo zahtevate. Napačno zahtevana sredstva lahko osnova za izračun znižanja/sankcije.

Izpolnjen in podpisan obrazec PRP-10 – Poročilo o opravljenem delu in po potrebi tudi PRP-10a – Poročilo o opravljenem delu» in »PRP-10a – Kontrolni list za preveritev pravilnosti izvedbe »postopka oddaje javnega naročila. POMEMBNO: Podpisati morate vse izjave, prikazati učinke ter cilje naložbe, in če je potrebno, izpolniti »kontrolni list PRP-10a« v primeru, da ste zavezani k izvedbi javnega naročila v skladu z Zakonom o javnem naročanju.

Ponudbe in utemeljitev izbora izvajalca/dobavitelja oz. dokumentacija v zvezi z oddajo del po zakonu o javnem naročanju. POMEMBNO: Vse ponudbe morajo biti na določen datum veljavne in sestavljene tako, da se lahko preverijo s podatki iz vloge na javni razpis (priloga »projektna dokumentacija«). POMEMBNO: **Nedokončan projekt zaradi stečaja izvajalca:** V primeru, da izbrani izvajalec celotnega naročila ne more izvesti do konca zaradi izrednih dejstev, na katere nima vpliva (kot je stečaj ...), je treba k že sklenjeni pogodbi pripraviti aneks, če je leta sklenjena, v katerem se natančno ugotovi, katera dela so bila izvedena, izbrani izvajalec izdelava gradbeno situacijo ali zapisnik o izvedenih delih, ki ga potrdita pooblaščen nadzorni organ in upravičenec. Upravičenec ponovno pridobi tri ponudbe in izbere novega izvajalca. V primeru, da so potrebna le še manjša dela (ne presegajo vrednosti 10.000 evrov), lahko upravičenec izbere izvajalca brez treh ponudb, vendar skupna dela ne smejo presegati vrednosti, dogovorjene

s prvotno izbranim izvajalcem, ki del ni dokončal v celoti, zagotovo pa vrednost ne sme biti višja od drugih dveh primerljivih ponudb, ki jih je predložil pri izboru. POMEMBNO: V primerih javnega naročanja je potrebno zadostiti pogojem obrazca PRP-10A – Kontrolni list za preveritev pravilnosti izvedbe postopka oddaje javnega naročila, ki je sestavni del zahtevka.

Originalni računi morajo biti ali originali ali overjene fotokopije z obveznimi podatki: naziv in sedež pravne ali fizične osebe, ki je listino izdala, davčna/matična številka, kraj in datum, zaporedna številka računa, pravilen in popoln naslov naročnika, imena oseb, ki sodelujejo pri poslovnem dogodku, podpisani ter specificirani tako, da je nedvoumno, kaj je vsebina poslovnega dogodka.

POMEMBNO: Na računih oz. gradbenih situacijah morajo biti podatki navedeni na tak način, da jih bo mogoče preveriti s podatki iz vloge na javni razpis (priloga »projektna dokumentacija«). V primeru nakupa opreme morajo biti navedene tudi serijske številke strojev, gradbene situacije morata obvezno potrditi pooblaščen nadzorni organ in upravičenec. Datum računa je pomemben podatek za ugotavljanje začetka naložbe. POMEMBNO: V primeru gradenj, pri katerih je objekt namenjen še za druge namene in ne samo za namen, ki je predmet sofinanciranja, morajo biti stroški gradnje prikazani in plačani v celoti, upravičenec pa lahko zahteva sredstva samo za upravičen del, kar je razvidno tudi iz predložene dokumentacije.

Dokazilo o izvršenem plačilu mora biti originalno – žig in podpis banke ali overjena kopija za celoten znesek računa, jasno mora biti navedeno, kdo je plačnik, kdo je prejemnik sredstev, navedena mora biti številka računa, ki se plačuje, ter številke transakcijskih računov kupca in prodajalca. POMEMBNO: V primerih, ko je bilo izvedeno avansno plačilo, je treba priložiti dokument, na podlagi katerega je bilo plačilo izvedeno (ponudba, avansni račun, pogodba, kreditna pogodba ...). **Datum naročila in predplačila je tudi podatek za ugotavljanje začetka naložbe.** V primeru, da je bilo plačilo izvedeno z asignacijo, kompenzacijo, cesijo, prisilnim pobotom ..., je pomembno, da predložena dokazila zagotavljajo revizijsko sled plačila določenega računa. Poleg navedb na vseh listinah je treba predložiti tudi podlago za nastalo finančno transakcijo (račune, ki so podlaga za npr. kompenzacijo ...) ter izpis

konto kartic upnika.

Kot dokazila, da je oprema nova, morate predložiti priložiti kopije listin, ki sodijo k nabavljeni opremi (garancijski list, servisna knjiga ipd.), ali zapisnik o prevzemu in vključitvi opreme v proizvodni proces (obvezen podpis upravičenca) ali drug dokument, ki zagotavlja, da so bili stroji in oprema res dobavljeni in aktivirani v proces. Dobavnice in transportni listi morajo biti na voljo za revizijo in pregled na kraju samem. POMEMBNO: V primeru, da vodite knjigovodstvo, je lahko eno od dokazil konto kartica osnovnih sredstev, iz katere je razvidno, da je oprema že aktivirana in prenesena v uporabo in se zanjo obračunava amortizacija. Iz knjigovodskih listin morajo biti razvidni vsi podatki o opremi, najpomembnejši podatek sta letnica izdelave in serijska številka stroja.

Izjave upravičenca, da so ponudniki med seboj neodvisni in da pri naložbi ni sodeloval s podjetji ali posamezniki, s katerimi bi zaradi sodelovanja lahko prišlo do dogovarjanja o netržnih pogojih poslovanja ter da zaključeno naložbo ni/je financiral tudi s posojili, ki so vključevala državno pomoč iz naslova ugodnejše oziroma subvencionirane obrestne mere.

POMEMBNO: Med ponudniki ne sme biti niti kapitalske niti sorodstvene povezave, ponudba pa mora biti sestavljena tako, kot zahteva razpisna dokumentacija v prilogi »projektna dokumentacija«. POMEMBNO: V primeru najema kredita morate preveriti, ali je bila v skupni obrestni meri vključena državna pomoč pri banki, kreditodajalki. V primeru, da je bil kredit financiran tudi s posojili, ki so vključevala državno subvencionirane obrestne mere, mora banka izdelati izračun vrednosti dodeljene pomoči v obliki subvencionirane obrestne mere, upravičenec pa za ta znesek zmanjša zahtevak za izplačilo.

Izjave/soglasja

Občine: Za upravičenec za naložbo, ki je predmet sofinanciranja, ni/je prejel sredstva občine; POMEMBNO: V potrdilu mora biti jasno navedena vrsta naložbe in izpolnjeni podatki »vrsta in tip upravičenega stroška«, ki je sestavni del odločbe. Izjavo mora podpisati uradna oseba občine, ki je izjavo pripravila.

O skladnosti hleva (ukrep 121) s standardom za dobro počutje živali, po zaključku naložbe, ki mora biti podpisana s strani upravičenca, za javne razpise, objavljene pred 1. aprilom 2011 pa mora biti potrjena tudi z žigom Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije

(v nadaljevanju KGZS) in podpisana s strani kmetijskega svetovalca specialista, ki je pri KGZS zaposlen na področju strokovnega svetovanja za posamezna področja kmetijske pridelave, na katero se naložba nanaša.

O vključitvi naložbe v uporabo (ukrep 121): za naložbo v manj zahtevne objekte do 50.000 evrov ali naložbe v izvedbo agromelioracijskih del, nakup kmetijske mehanizacije in strojne opreme mora podpisati kmetijski svetovalec specialist za določeno področje; **POMEMBNO:** Ukrep 121 – naložbe na kmetijska gospodarstva; poročila in izjave glede lastnega dela ne smejo biti potrjena s strani svetovalca, ki je pripravil poslovni načrt. Izjave in vse ostale zahteve so objavljene na internetni povezavi javnih razpisov pod rubriko »razpisna dokumentacija« in ostalih internetnih povezavah.

Kulturnovarstveno soglasje za objekte kulturne dediščine.

Vpis obrata v register – Ob zaključku naložbe morate predložiti dokazilo o vpisu obrata v register predelovalnih obratov na Ministrstvu za kmetijstvo in okolje (v nadaljevanju MKO) za rastlinske ali živalske proizvode ali v primeru predelave lesa izjavo o varnosti z oceno tveganja, ki mora ustrezati zahtevam Zakona o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1) (Uradni list RS, št. 43/11). **POMEMBNO:** Vpis obrata v register predelovalnih obratov v MKO je dostopen na internetni strani Uprave RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin.

Dokazilo o zaposlitvah za nova delovna mesta – Predložiti morate sklenjene pogodbe o zaposlitvi za polni delovni čas za obdobje najmanj 12 mesecev od zaključka naložbe in kopijo zadnjega potrjenega obrazca REK-1 v primeru, ko je to dokazilo zahtevano kot sestavni del dokumentacije zahtevka za izplačilo ali ko je upravičenec za to navedbo v vlogi prejel dodatno število točk.

Uporabno dovoljenje – V primeru gradnje, pri katerih je bilo potrebno pridobiti gradbeno dovoljenje, se pri zadnjem zahtevku priloži pravnomočno uporabno dovoljenje, razen v primeru ukrepa 121 pri naložbah v investicijsko vzdrževanje zahtevnih in manj zahtevnih objektov oziroma pri nakupu opreme v teh objektih, ki ne presegajo 50.000 evrov oz. pri javnih razpisih, objavljenih po 21. oktobru 2011 v višini 100.000 evrov priznane vrednosti, pri katerih prav tako ni potrebno prilagati uporabnega dovoljenja za te objekte. **POMEMBNO:** Agencija lahko sama pridobi uporabno dovoljenje ali preveri pravnomočnost, če razpolaga s številko

uporabnega dovoljenja.

Dokazilo o registraciji dopolnilne dejavnosti

Dokazilo o registraciji dopolnilne dejavnosti – odločbo UE za dejavnost, katere predmet je naložba, lahko priložite že v vlogi, najkasneje pa ob zaključku naložbe, Agencija pa lahko sama pridobi odločbo, če razpolaga s številko odločbe.

Označitev investicije – projekt mora biti označen v skladu s Priložnikom za obveščanje javnosti in označevanje projektov v okviru PRP 2007–2013, ki je objavljen na spletni strani MKO in ARSKTRP.

Najpogostejši razlogi za obračun znižanja/sankcije

Na Agencijo je bil posredovan zahtevek za izplačilo, Agencija je izvedla administrativno kontrolo in kontrolo na kraju samem in ugotovila, da so bili k zahtevku priložena tudi dokazila in zahtevana sredstva, ki niso bila upravičena, zato je bilo potrebno zahtevek zmanjšati. Če je bila vrednost znižana za več kot 3 % zahtevanih sredstev, se to znižanje podvoji. **Najbolj tipične kršitve, zaradi katerih je bilo izrečeno znižanje, so bile:**

Neupravičeni stroški – zahtevani so stroški, ki niso predmet podpore že po javnem razpisu in niso izločeni v zahtevku. To so predvsem različni popusti, dajatve, uveljavljanje neupravičenega deleža naložbe ... ali v zahtevku uveljavlja drugo vrsto proizvoda/storitve, kot je bilo odobreno z odločbo; **ponarejeni račun in/ali dokazilo o plačilu** – predložena dokazila niso verodostojna ali sta predložena dva računa za en stroj ali storitev ali se ob kontroli ugotovi, da deli opreme ali storitev niso bili izvedeni; **neupravičeni stroški glede na vrsto naložbe** – pri vložitvi zahtevka se ne upošteva sorazmernih deležev, ki so bili upoštevani pri odobritvi vloge, kot na primer upravičen del površin (neupravičeni skupni prostori, zmanjšani za delež zasebnih prostorov), drugi odbitki ... Upravičeni stroški niso skladni z odobrenimi stroški, ki so navedeni na obrazcu PRP-4.3, ki je bil priloga k odločbi, **drugi neupravičeni strošek po javnem razpisu** – upravna taksa, stroški priključkov na električno, vodovodno omrežje, kanalščina, bančni stroški, drugi operativni/poslovni stroški upravičenca, DDV; **previsok zahtevek glede na priloženi račun** – predloži se zahtevek v višini odobrenih sredstev, dokazila pa za nižjo vrednost naložbe; **nepravilno poslovanje z gotovino** – plačila z gotovino preko blagajniškega maksimuma – plačilo ni bilo izvedeno preko TRR, pri

pravni osebi, s. p. in dopolnilni dejavnosti; **upravičenec ne razpolaga z zadostnimi dokazili o plačilu** – storitev ali oprema ni bila plačana v celoti, upravičenec sicer zahteva nepovratna sredstva le za plačani del, vendar je iz dokumentacije razvidno, da sta storitev ali oprema last dobavitelja ali izvajalca do dokončnega poplačila; **strošek je nastal izven dovoljenih časovnih okvirov javnega razpisa** – naročila ali pogodbe so podpisane pred datumom, ki je določen po javnem razpisu; **preveč zaprosenih sredstev za prispevek v naravi; dokazilo o zaključku naložbe je neustrezno** – nepravnomočno uporabno dovoljenje, dovoljenje ni bilo pridobljeno; **rabljena oprema** – iz predloženih dokazil: garancijski listi, tovarni listi, dobavnice ... ali pri ogledu na kraju samem je bilo ugotovljeno, da kupljena oprema ni bila nova; **oprema se ne nahaja oz. ni na kraju samem** – na predloženem računu je bila zaračunana oprema, na kraju samem pa še ni bila oz. ni bila v funkciji; **upravičenec ni izbral najnižje ponudbe (tri ponudbe) oz. ni obrazložil izbire višjega ponudnika** – pojasnitve oz. utemeljitve; **napačno izvedeni postopki javnega naročila; soglasje k spremembam naložbe (odobrene z odločbo) ni bilo pridobljeno** – spremembe gradnje, za katere upravičenec ni pridobil soglasja; **ugotovljeno dvojno financiranje** – Agencija pri preverjanju dvojnega financiranja ugotovi, da je bila oprema ali da je bil objekt že sofinanciran z javnimi sredstvi.

Ministrstvo za kmetijstvo in okolje in Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja sta izdala brošuro z naslovom «ZAHTEVKI ZA IZPLAČILO SREDSTEV 1. IN 3. OSI PROGRAMA RAZVOJA PODEŽELJA 2007–2013 »z vsemi prilogami, in vsemi internetnimi povezavami, ki so omenjene, in je dostopna na elektronskem naslovu: <http://www.program-podezelja.si/sl/prp-2007-2013/zakljucevanje-programskega-obdobja-2007-2013>.

Majda Vintar,

Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja

Vsebino je pripravila Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja. Organ upravljanja PRP 2007–2013 je Ministrstvo za kmetijstvo in okolje.

Oddaja zbirnih vlog zaključena

Kmetijski svetovalci uspešno pomagali vsem vlagateljem.

V začetku meseca, natančneje 2. junija, se je zaključil zamudni rok za oddajo zbirnih vlog za leto 2014. Večina vlagateljev je za oddajo zahtevkov poskrbela že v rednem roku, kljub vsemu obveščanju in vabljenju pa se je tudi letos nabralo 889 vlagateljev, ki so svojo vlogo oddali v zamudnem roku.

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije je z osmimi kmetijsko-gozdarskimi zavodi nudila upravičencem pomoč pri elektronskem izpolnjevanju zbirnih vlog za ukrepe kmetijske politike na 81 lokacijah po vsej Sloveniji, za pomoč vlagateljem pri vlaganju zahtevkov pa je bilo ustrezno vsebinsko in računalniško usposobljenih 229 kmetijskih svetovalcev. Tudi letos je pomoč vlagateljem

potekala po sistemu naročanja.

Za strokovno usposobljenost vlagateljev so kmetijski svetovalci na KGZS poskrbeli z izvedbo izobraževanj, ki so bila posebej namenjena poznavanju ukrepov kmetijske politike. Na osmih kmetijsko-gozdarskih zavodih je bilo v mesecu februarju za ta namen izvedenih prek 170 izobraževanj. Splošno informiranje je potekalo tako preko nacionalnih medijev (Kmečki glas, zbornično glasilo Zelena dežela, Radio Slovenija, Radio Ognjišče ...) kot tudi lokalnih radijev ter časopisov, glasil in obvestil.

V rednem in zamudnem roku za oddajo zahtevkov za leto 2014 je bilo skupno oddanih 59.398 zbirnih vlog. Večina vlagateljev (99 %) se je po pomoč pri izpolnjevanju

zbirne vloge in ostalih zahtevkov obrnila na izpostave Javne službe kmetijskega svetovanja. Skupno je 611 vlagateljev vlogo oddalo samih. Število oddanih zbirnih vlog je za 140 več kot v letu 2013, ko je na ARSKTRP prispelo 59.258 zbirnih vlog.

Na zbirnih vlogah se je v letu 2014 prijavilo skupno 457.014 ha površin. Oddanih je bilo 15.906 zahtevkov za KOP, 47.831 zahtevkov za OMD in 56.242 zahtevkov za neposredna plačila. Dodatno plačilo za mleko za gorska višinska in strma kmetijska gospodarstva je zahtevalo 1.929 kmetijskih gospodarstev, zahtevkov za izplačilo ERŽ 20.190 kmetijskih gospodarstev in zahtevkov za nov ukrep Dobrobit živali 164 kmetijskih gospodarstev.

TEKOČE IN BREZ VEČJIH TEŽAV

Elektronsko izpolnjevanje vlog preko spletne aplikacije je v letošnjem letu potekalo tekoče in brez večjih težav. Kmetijskim svetovalcem pri KGZS je ob dobrem sodelovanju z ARSKTRP in MKO uspelo v rednem roku za oddajo zahtevkov za leto 2014 pomagati vsem vlagateljem, ki so prosili za pomoč pri izpolnjevanju zbirne vloge. Na KGZS ocenjujemo, da je bila kampanja za oddajo zahtevkov za ukrepe kmetijske politike uspešno izvedena. **S tem delom smo vsi vpleteni skupaj omogočili, da bo na slovenske kmetije prišlo več kot 220 milijonov evrov.**

»DR. JERNEJ DEMŠAR

NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE

Zbirne vloge, ki so bile oddane pravočasno, bodo sedaj podvržene tako administrativnim kontrolam kot tudi kontrolam na kraju samem. Glede na analizo podatkov iz predhodnih let želimo opozoriti na najpogostejše napake, na katere bodite upravičenci še posebej pozorni:

1. PRAVOČASNA IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA ŽIVALI TER VODENJE REGISTROV NA KMG.
2. EVIDENCE DELOVNIH OPRAVIL – vlagatelji podukrepov KOP-a morajo ves čas trajanja posameznega podukrepa voditi evidenco o vseh delovnih opravilih, ki jih izvajajo pri posameznem podukrepu KOP-a.
3. GNOJILNI NAČRT – je potreben za vsak KMG MID, ki uporablja mineralna gnojila. Gnojilni načrt in analiza tal se morata obvezno nanašati na posamezen GERK.
4. IZOBRAŽEVANJE ZA VKLJUČENE V KOP – v času od 1. septembra 2013 do 31. avgusta 2014 mora nosilec ali katerikoli član kmetije opraviti izobraževalni program v obsegu najmanj 4 ure.

Vse upravičence posebej opozarjamo, da se v primeru višje sile na kmetijskem gospodarstvu držijo predpisane desetdnevne roka za sporočanja višje sile na ARSKTRP.

Kmetijsko gozdarski zavod Maribor je praznoval 120 let delovanja

V počastitev 120-letnice delovanja Kmetijsko gozdarskega zavoda Maribor je bila konec maja, svečana akademija v veliki dvorani Narodnega doma Maribor. Prireditve so se poleg predsednika KGZS Cvetka Zupančiča udeležili tudi drugi pomembni gostje.

»Kmetijsko gozdarski zavod Maribor je v vsem svojem obstoju kljub različnim imenom bil zvest enemu poslanstvu, in sicer prenosu znanja v prakso. To nam ne bi uspelo brez pravih ljudi. Zagotovo pa je bila bistvena prelomnica v njegovem delovanju leta 2000, ko so zavodi prešli v okrilje Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije,« je v uvodu izpostavil direktor zavoda dr. Stane Klemenčič. Tudi predsednik KGZS Cvetko Zupančič je poudaril pomen uvajanja novih znanstvenih dognanj v prakso, pri čemer je ključen neposreden stik med kmeti in strokovnjaki. Na koncu svečane akademije je direktor mariborskega kmetijsko gozdarskega zavoda podelil tudi priznanja štirim ustanovam, ki so v preteklosti tvorno prispevale k delovanju zavoda. Priznanja so dobili Biotehniška šola Maribor, Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede Maribor, KGZS - Kmetijsko gozdarski zavod Ptuj in Kmetijska zadruga Sevnica.

»ROBERT PEKLAJ

Vaše pravice ob kontroli

Pripombe na zapisnik pri kontroli morate jasno izraziti na kraju samem in zahtevati njihov vpis.

V naslednjih mesecih bo Agencija ponovno preverjala pravilnost prijavljenih površin in druge obveznosti, ki jih je stranka prevzela z oddajo zbirne vloge. Ponovno želimo opozoriti na pravice in obveznosti, ki jih ima nosilec kmetijskega gospodarstva pri kontroli na kraju samem oziroma pri ugotavljanju dejanskega stanja kmetijskega gospodarstva.

UPRAVNI POSTOPEK NA PRVI STOPNJI

Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (v nadaljevanju: Agencija) mora izvesti ugotovitveni postopek, s katerim se ugotovi vsa dejstva in okoliščine, pomembne za odločitev o upravičenosti do neposrednih plačil. Odločbo Agencija izda na podlagi dejstev in dokazov, ki jih navede vlagatelj zbirne vloge, in podatkov, ki so upravnemu organu znani oziroma jih sam pridobi (npr. podatki, ki jih kontrolor ugotovi na kontrolnem pregledu na kraju samem za površine ali za živali, strankini komentarji na zapisnik ipd.).

ZAPISNIK O KONTROLI

Zakon o splošnem upravnem postopku (v nadaljevanju: ZUP) določa, da se o ustni obravnavi, o ustnih izjavah strank ali drugih oseb v postopku sestavi zapisnik. Zapisnik o opravljenem kontrolnem pregledu na kmetijskem gospodarstvu v smislu določb ZUP predstavlja javno listino, za katero velja zakonska domneva, da velja kot resnično tisto, kar se v njem ugotavlja. To pomeni, da postane zapisnik

pisni dokaz o poteku in vsebini kontrole na kmetijskem gospodarstvu, ravno tako pa o zaključkih kontrolnega pregleda. V skladu z načelom materialne resnice je dovoljeno dokazovati, da so v taki listini neresnično potrjena dejstva, pri čemer je dokazno breme na tistem, ki meni nasprotno. Stranka tako lahko v pripombah na zapisnik navaja razloge, zakaj je prišlo do navedenih nepravilnosti.

PRIPOMBE NA ZAPISNIK O KONTROLI

Preden kontrolor zapisnik zaključí (podpišeta ga kontrolor in stranka na vsaki strani), ga mora prebrati nosilcu kmetijskega gospodarstva ali njegovemu pooblaščenцу; če stranka želi, ga lahko tudi sama prebere. Ob tem lahko stranka poda svoje pripombe in nasprotovanja kontrolorjevim ugotovitvam, kar se zapiše na zapisnik.

Nosilec kmetijskega gospodarstva ali njegov pooblaščenec lahko pred podpisom zapisnika pojasni svoje videnje zadeve, izpodbija ugotovitve kontrolorja, navede, kje je prišlo npr. do (tehnične) napake pri merjenju površine, do nepravilne ugotovitve dejanske rabe dela ali celotnega GERK-a ipd. Če stranka ne poda pripomb ali obrazložitev, se za ugotovljeno in resnično dejansko stanje štejejo navedbe, ki jih je zapisal kontrolor.

NOVA DEJSTVA IN NOVI DOKAZI V PRITOŽBENEM POSTOPKU

ZUP določa, da lahko v pritožbi (postopek na drugi stopnji)

pritožnik navaja nova dejstva in nove dokaze, vendar mora ob tem obrazložiti, zakaj jih ni navedel že v postopku na prvi stopnji.

Nosilec kmetijskega gospodarstva oziroma njegov pooblaščenec ima možnost izraziti nasprotovanje ugotovljenemu dejanskemu stanju že ob koncu pregleda na kraju samem (v postopku na prvi stopnji), in sicer kot pripombe na zapisnik. Če nosilec kmetijskega gospodarstva ali njegov pooblaščenec kontrolorjevim ugotovitvam nasprotuje šele v pritožbi zoper odločbo o (delni) zavrnitvi neposrednih plačil, se ta nova dejstva in novi dokazi (običajno) ne morejo upoštevati kot pritožbeni razlogi, saj bi jih (običajno) lahko navedel že med postopkom na prvi stopnji.

KO STRANKA NE PODPIŠE ZAPISNIKA

Nosilec kmetijskega gospodarstva ali njegov pooblaščenec lahko ne podpiše zapisnika ali pa odide iz kontrole. Dejstvo, da stranka zapisnika noče podpisati ali odide, kontrolor vpiše v zapisnik. Takšen, s strani stranke nepodpisan zapisnik Agencija pri odločanju upošteva kot izkaz dejanskega stanja na kmetijskem gospodarstvu, zato si mora kontrolor prizadevati, da se pregled korektno zaključí.

KO KONTROLE NI MOGOČE DOKONČATI

Ko se kontrola na kraju samem ne more dokončati (neprimerno vreme za merjenje površin ipd.), se nadaljuje na kraju in

v času, ki ga določi kontrolor. Ob tem mora kontrolor opozoriti stranko, da se bo v primeru neudeležbe pri kontroli štelo, da na vse ugotovitve kontrolorja nima pripomb.

KO STRANKA NE DOVOLI KONTROLE

Če nosilec kmetijskega gospodarstva ali njegov pooblaščenec ne dovoli kontrole, je sploh ne omogoči ali jo med samim izvajanjem prekine in ne dovoli nadaljevanja, se v zapisniku označi čas izvedbe kontrole in navede, zakaj kontrola ni bila opravljena. Opozarjamo, da stranki, ki ne omogoči izvedbe katerekoli kontrole, Agencija v celoti zavrne vse zahtevke za izplačila.

NE SPREGLEJTE

Nosilec kmetijskega gospodarstva ali njegov pooblaščenec naj bo v prihajajočih mesecih, ko se bodo izvajali kontrolni pregledi površin in živali na kmetijskem gospodarstvu, pozoren na kontrolorjevo delo in njegove ugotovitve. Če se s kontrolorjevimi opažanji ne strinja, naj to ob koncu pregleda jasno pove in zahteva, da se vse njegove (argumentirane) pripombe zapišejo na zapisnik. S tem bo prikazal nasprotna dejstva, posledično pa bo Agencija imela na voljo več informacij za odločitev, kar se bo odrazilo v pravilni in zakoniti upravni odločbi.

»GAŠPER CERAR

Kakovost in higiena krme

Za krmo evropska in domača zakonodaja zahtevata nadzor nad dejavniki tveganja v celotni živilski verigi. Zato morajo vsi nosilci primarne proizvodnje krme in živil zagotoviti, da je krma, ki se daje v promet ali se z njo krmijo živali, varna. To pomeni, da ne sme škodljivo vplivati na zdravje ljudi in živali.

Dobro zdravstveno stanje živali in vrsti živali primerno proizvodnjo lahko zagotovimo le s krmljenjem krme visoke prehranske vrednosti in dobre higienske kakovosti. Za kakovost in higieno krme so zelo nevarni mikroorganizmi in plesni ter njihovi strupeni presnovki (toksini, mikotoksini). Nič manj nevarna niso razna kemijska in druga onesnažila (pesticidi, nitrati, nitriti, oksalati, strupene rastline, dodatki h krmu, pospeševalci rasti, zdravila itd).

Krma, ki je najbolj na »udaru«, so razna žita, koruza, seno in silaže.

Svetovalci ugotavljamo, da se napake pri spravilu in konzerviranju ponavljajo iz leta v leto.

Pogosto naletimo tudi na krmo, ki ne ustreza povsem kriterijem kakovostne in higienske neoporečne krme. Predvsem ne ustreza vedno kategorijam živali, katerim jo na kmetijah krmijo. Prevelika pričakovanja, premajhna kritičnost, morda tudi slabše poznavanje vzrokov in posledic napak med spravilom in konzerviranjem vzbujajo med rejci nezadovoljstvo.

KAKOVOST IN HIGIENA KRME S TRAVINJA

Kakovostno voluminozno krmo zagotavljata predvsem zgoden čas košnje in dobra botanična sestava travinja. Zelo velik vpliv na znižanje hranilne vrednosti in higieno imajo tudi postopki pri spravilu in konzerviranju krme (sušenje, siliranje).

Dokaj natančne podatke o

kakovosti krme dobimo s kemijskimi in drugimi analizami krme.

SENO

Samo izredno aromatično, malo razbarvano, mehko na otip, z veliko listi, brsti in mehkim klasjem ter brez prisotnosti zemlje in drugih onesnažil je dovolj dobro za krmljenje najbolj proizvodnih živali. Seno z nekoliko slabšimi lastnostmi, manj aromatično, razbarvano, srednje olistano in rahlo onesnaženo z zemljo, vendar brez prisotnih kvarov (plesni, gnilobe), je primerno za krmljenje srednjih ali manj proizvodnih skupin živali.

Krma, ki ima zatohel in/ ali plesniv vonj, se gnilobno razkaja in je rjave do črne barve, groba na otip, s stebli brez listov in/ali močno onesnažena z zemljo ali organskimi gnojili, je po vseh standardih povsem neprimerna za krmljenje katerekoli kategorije živali. Včasih pri obiskih na kmetijah opozorim rejce, da je krma pomanjkljivo konzervirana ali celo pokvarjena. Žal prepogosto dobim odgovor: »Za telice bo dobra.« Nadaljnji komentar mislim, da ni potreben.

Pri senu najbolj zmanjšajo hranilno vrednost in neoporečnost krme plesni. Del plesni lahko prinesemo v skladišča že s travinja, predvsem v nekoliko vlažnejših in hladnejših letih. Pri skladiščenju sena brez dosuševanja moramo biti še posebej pozorni in zagotoviti, da v masi ni več kot 14 do 15 % vla-

Specifične vremenske razmera (suša, poplave, toča ...) še dodatno zmanjšajo možnosti za pridelavo kakovostne in higienske neoporečne krme. (Foto: R. Rupnik)

ge. V nasprotnem primeru je možen naknadni razvoj skladiščnih plesni. Plesni povzročijo segrevanje krme in zmanjšano njeno hranilno vrednost. Poleg tega pa ogrevanje krme lahko predstavlja veliko nevarnost za samovžig sena in možnost večjih požarov.

Če sumimo, da krma ni dovolj suha, jo moramo dosuševati. V primeru, da to ni mogoče, skladiščimo krmo tako, da omogočimo najboljšo možno naravno ventilacijo. Bale zlagamo v čim bolj suhe prostore, v zaprtih prostorih pazimo, da ni v bližini materialov, ki oddajajo vlago. Med balami pustimo dovolj praznega prostora in jih zložimo le tako visoko pod streho ali nadstrešek, da zrak še lahko nemoteno kroži. Pomaga tudi, da menjamo smer zlaganja in znižamo število nizov bal v višino.

nja in znižamo število nizov bal v višino.

SILAŽE

Pravilnost postopkov pri spravilu in siliranju ocenimo tudi tako, da ugotavljamo v silažah organske kisline. Najbolj natančne rezultate nam bodo dale kemijske analize. Z malo predznanja in solidnim vonjem lahko tudi organoleptično ocenimo pravilnost poteka siliranja in posredno primernost za krmljenje te silaže živalim.

V dobrih silažah je dovolj mlečne in manjši delež oetne kisline. Povsem nezaželene v silažah pa so maslena kislina in plesni. Manj primerna silaža za krmljenje je tudi pregreta in onesnažena silaža.

Za najbolj proizvodne živali je dovolj dobra le silaža, ki ima

NASVETI

Napake, vzroki za napake in kaj lahko povzroči taka krma pri živalih

Napaka	Vzrok	Posledice
Nima vonja po kislem.	Ni poteklo mlečnokislinsko vrenje.	Hitro pokvarljiva silaža.
Močan vonj po očetni kislini.	Prevlačna silaža (< 30 % suhe snovi).	Zmanjšano zauživanje krme.
Močan vonj po masleni kislini, vonj po žarkem.	Onesnažena silaža (zemlja, ostanki živinskih gnojil). Prisotni klostridiji, ki mlečno kislino pretvorijo v masleno in s tem preprečijo zakisanje silaže.	Velike izgube suhe snovi in energije – živali take krme ne jedo.
Močan vonj po amonijaku.	Onesnažena silaža (zemlja, ostanki živinskih gnojil). Kklostridiji razgradijo beljakovine do amonijaka.	Velike izgube suhe snovi, energije, beljakovin in zmanjšano zauživanje krme.
Močan vonj po alkoholu in kvasu.	V silaži prisoten zrak, možen razvoj kvasovk, ki sladkorje v krmi pretvorijo v alkohol, CO ₂ in toploto.	Zmanjšanje energetske vrednosti silaže in zauživanja krme.
Močan vonj po pregretem. Vonj po praženem ali tobaku.	Segrevanje silaže zaradi prisotnosti zraka (slabo potlačena silaža, majhen in neprimeren odvzem ...).	Zmanjšanje energetske vrednosti silaže in zmanjšano zauživanje krme.
Močan vonj po plesni.	Prevelika sušina silaže, prisotnost zraka v silaži, razvoj plesni ali okužbe že na njivah.	Zmanjšanje energetske vrednosti silaže, zmanjšano zauživanje krme, silaža ni primerna za krmljenje, nevarnost toksinov ...
Vonj po gnitju.	Neppravilno vrenje v zelo mokrih silažah (manj kot 25 % suhe snovi).	Velike izgube hranil, zmanjšano zauživanje krme, krma ni primerna za krmljenje.
Vonj po hlevu.	Napačno skladiščenje krme.	Zmanjšano zauživanje krme.
Preveč rumenkast odtenek.	Preveč očetne kisline.	Zmanjšano zauživanje krme.
Sluzasto zelene barve.	Prisotna maslena kislina.	Zmanjšano zauživanje krme, silaža tudi nevarna za zdravje živali.
Črne ali rjave barve.	Pregrevanje.	Zmanjšano zauživanje krme – izguba hranil.
Obarvana belo.	Sekundarna rast plesni.	Krma pogojno primerna za krmljenje.

Ustreznost krme za krmljenje lahko z organoleptično oceno, to je z oceno vonja, barve, strukture in čistoče krme, ocenimo tudi sami. (Foto J. Slatnar)

vonj po sadju ali svežem kruhu oz. ima rahlo prijetno kiselkast vonj in je povsem brez vonja po masleni kislini. Prav tako mora biti ohranjena struktura listov in stebel. Barva mora biti čim bolj podobna izhodnemu materialu, torej olivno zelene barve do rahlo porjavela. Vsi ostali vonji, barve in strukturalnost krme kažejo na napake pri siliranju.

Plesni v krmi so nevarne, ker proizvajajo spore, ki povzročajo infekcije dihal, težave z dihanjem ali alergije vsem živalim. Še posebno so na njih občutljivi konji. Pogosto plesni tvorijo mikotoksine, predvsem tiste, ki nastanejo v slabih skladiščnih razmerah. Zelo težko je predvideti in tudi določiti, ali je plesniva krma tudi »okužena« z mikotoksini. Tudi z ana-

lizami težko pričakujemo povsem realne rezultate. Problem nastopi že kje in kako vzorčiti plesnivo krmo, da ne bodo rezultati zavajajoči.

Prvi znaki težav zastrupitev z mikotoksini so zmanjšano zauživanje ali celo zavračanje krme. Drugi znaki so lahko tudi driske, prebavne in presnovne motnje. Posledično se pojavijo tudi plodnostne motnje, slabši proizvodni rezultati, zmanjšana odpornost in večja obolevnost živali. Pri molznicah se zaradi zmanjšane odpornosti lahko pojavijo v mleku povišane somatske celice, padec mlečnosti, lahko se poslabša tudi odzivnost na zdravlila in

cepljenja. Hujše okužbe lahko povzročijo tudi nevrološke motnje, agresivnost živali, težave z ravnotežjem in na koncu tudi smrt živali. Najhitreje in najbolj so prizadeti konji, prašiči, perutnina. Prežvekovalci, z izjemo nekaterih, večino mikotoksinov v vampu povsem ali delno razgradijo in s tem močno zmanjšajo njihovo toksičnost. Zaradi večjih količin toksinov pa lahko tudi obolevajo za prikritimi in kroničnimi boleznimi, ki sem jih že prej naštel.

V primeru, da nas razmere silijo, da krmimo higiensko oporečno krmo, moramo paziti vsaj na to, da z njo ne krmimo najbolj občutljivih živali (mlade

živali, visoko proizvodne, visoko breje živali in živali po porodih). Vsem ostalim živalim pa krmimo tako krmo v manjših količinah.

UPORABA KRMNIH ŽIT IN KORUZE V PREHRANI DOMAČIH ŽIVALI

Uporaba tovrstne krme zahteva posebno previdnost pri spravilu in skladiščenju. Krma se najpogosteje okuži z glivami iz rodu *Fusarium*, *Aspergillus*, *Penicillium*, *Alternaria* in *Claviceps*. Najpogosteje se okuživ vlažnem in hladnem vremenu že v času cvetenja in kasneje pri visoki zračni vlagi in visokih oz. zelo nihajočih dnevniških temperaturah. Za zmanjševanje okužb posevkov so najboljši dober kolobar, pravilna obdelava tal ter pravočasna uporaba zaščitnih sredstev. Pomagamo si lahko tudi z izborom sort, ki so odpornejše na te bolezni. Če je krma okužena že ne njivah, moramo biti še posebej pozorni na vlago pri skladiščenju.

Za nastanek plesni ali preprečevanje njihove nadaljnje rasti moramo zagotoviti v skladiščih največ 14-odstotno oz. še boljše 12-odstotno vlažnost zrnja. Za okužbe s plesnijo je še posebej občutljivo od različnih škodljivcev poškodovano zrnje. Med skladiščenjem moramo paziti, da se že suho zrnje ponovno ne navlaži. Ta nevarnost obstaja predvsem v hladnem in

vlažnem vremenu pri neizoliranih silosih, kjer kondenzacijska vlaga lahko v krmi ponovno zviša vlago nad zgornjo vrednost (16 ali več odstotkov). Plesni na zrnju so tiste, ki najbolj spreminjajo kakovost, okus in užitnosti krme.

Nekatere vrste plesni, kot smo že omenili, imajo tudi sposobnost tvorjenja mikotoksinov, zlasti če so izpostavljene stresnim razmeram (pomanjkanje vode, visoke temperature in/ali velika nihanja med dnevnimi in nočnimi temperaturami). Večina mikotoksinov, zlasti v večjih količinah, je problematična za zdravje živali. Mikotoksini so zelo trdovratni za razgradnjo in lahko ostanejo v prehranski verigi v mesu, mleku in mlečnih proizvodih kljub temperaturni obdelavi ali zamrzovanju.

Bodite posebej pozorni, da v celotni verigi zagotovite najprimernejše pogoje za ohranitev kakovostne in higienske neoporečne krme. Pri nakupu krme, zlasti od neznanih ali nepreverjenih dobaviteljev, preverite vsaj vlažnost krme. Včasih nam že pogled in vonj na krmo lahko zbudi sum na oporečnost. Zahtevajte zanesljive analize od preverjenih inštitucij, ki opravljajo kontrolo krme. Lahko pa kupite in imate doma na zalogi hitre teste za ugotavljanje prisotnosti različnih mikotoksinov v krmi, tudi za kontrolo v času skladiščenja doma. Na trgu je že kar nekaj ponudnikov s tovrstno opremo.

» JASMINA SLATNAR,
KGZS – Zavod Ljubljana

Žička kartuzija

1160-1782

Zelišča iz Žičke kartuzije

*Preminul tak' sloveči
Je Zajčki samostan,
V veliki, dolgi groblji
Glaboko pokopan.
In kakor samostana,
Tud' skorej nas ne bo;
Le samo naše dela
Za nami pojdejo.
(A.M. Slomšek)*

VABILO

Z željo, da bi dolina sv. Janeza z nekdanjimi slovečimi Žički Kartuzijo, kjer so stoletja nazaj našli zatočišče beli menihi, ponovno zaživela in bi med starodavnimi zidovi zopet zavel duh preteklosti, s tem pa bi Žički kartuziji vrnilo sloves zeliščarstva in zdravilstva, ki ga je imela že nekdanj, organiziramo ob 15. obletnici delovanja zeliščarice VIVA SANA V Žički kartuziji

**V NEDELJO 22.6.2014 OB 12. URI
VII. SREČANJE ZELIŠČARJEV SLOVENIJE V
ŽIČKI KARTUZIJI**

Vabimo vas, da se nam ta dan pridružite in preživite z nami nepozabno popoldne v okolju mogočne Žičke kartuzije. Tukaj boste v lepi, čist in neokrnjeni naravi prav gotovo občutili globok mir in blagodejno moč energije, ob enem pa poslušali tisoč in en nasvet zeliščarjev o uporabi zeliščnih pripravkov, ki nam jih radodarno ponujajo narava. Zato smo vam pripravili naslednje zanimivosti:

- zeliščne stojnice,
- pokušine zeliščnih napitkov,
- pokušine zeliščnih namazov.

Program spremljevalnih prireditev:

ob 14. uri okrogla miza s temo
Problematika pridelave in predelave zelišč
Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

ob 16. uri koncert angleške pevk
SHIRLIE RODEN

ob 18. uri odprte stalne razstave
ORA ET LABOR - MOLI IN DELAJ

ORGANIZATOR: **Palada** d.o.o. BEZINA 6C, 3210 SLOV.KONJICE, IRŠIČ KAREL

Sejem AGRA v mednarodnem letu družinskega kmetovanja

AGRA, 52. mednarodni kmetijsko-živilski sejem, največji tovrstni sejem v Sloveniji ter v sosedski regiji štirih držav, bo od sobote, 23., do četrтка, 28. avgusta 2014 počastil mednarodno leto družine in mednarodno leto družinskega kmetovanja.

Posebne strokovne pozornosti bodo deležni: ekološko kmetijstvo in živila, hrana iz naše bližine, turistične kmetije, semena, gozd in les, tehnika za varno in trajnostno gozdarjenje ter kmetovanje, krajinska arhitektura, zelišča, ajda ter vinarstvo.

Poslovno bodo predstavljeni: vrhunska ponudba živil in vin (tudi eko živila in vina iz ekološko pridelanega grozdja), kmetijske, gozdarske in vinogradniške mehanizacije, opreme za živilskopredelovalno industrijo in vinarstvo, najboljše slovenske blagovne znamke v projektu "Kupujem slovensko", kmetijske gradnje, semena, sredstva za prehrano in nego živali ter rastlin, oprema za gastronomijo, naprave za zajem energije iz obnovljivih virov ter za varovanje okolja. Vabile bodo tržnice izdelkov iz dopolnilnih dejavnosti na kmetiji, s ponudbo kulinarčnih dobrot iz Pomurja in Slovenije ter pridelkov biodinamične, ekološke in integrirane pridelave. Predstavile se bodo tuje države, regije in organizacije.

Dogajanje, ki ga sooblikujejo najvidnejše vladne, zbornične in strokovne institucije, bodo oživele strokovne razstave slovenskih avtohtonih pasem domačih živali, govedu vseh pasem v Sloveniji, konj slovenske hladnokrvne pasme, prašičev, drobnice, čebelarstva, perutnine, malih živali, rib ter enodnevna predstavitev kraških ovčarjev. Spremljale jih bodo pokušnje mlečnih in mesnih izdelkov, revije v maneži ter vodeni ogledi.

Novosti bodo ponudili tudi vzorčni nasadi. Permakulturni – biodinamični vrt se širi s 60 m² samooskrbnega vrta za štiričlansko družino, izvedenim s pomočjo elektronske aplikacije naredivrt.si. Vrstile se bodo predstavitve in pokušnje slovenske avtohtone zelenjave, sadja in drugih pridelkov. Sejemska učna gozdna pot bo ponujala strokovno vodene ogleda in delavnice za otroke.

Sejem bodo popestrili: 16. državno sekaško tekmovanje, izbor najtežje buče, štafeta semen, tekmovanje v vlečenju vrvi in plesanju polke, nogometna tekma slovenske vinske reprezentance, srečanje starodobnih traktorjev Steyr, srečanje in pred-

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije tudi letos pripravila zanimiva dogajanja. Med drugim boste lahko na posvetu Za več znanja na slovenskih kmetijah izvedeli, kakšna znanja potrebuje slovensko kmetijstvo za svoj razvoj. Podelili bomo priznanja kmetijam v akciji S kmetije za vas, ponudili individualna strokovna svetovanja za obiskovalce, na našem razstavnem prostoru se bodo predstavili združenja in zveze, s katerimi sodelujemo. Organizirali bomo tudi srečanje družinskih kmetij, ki bodo predstavile svoj vsakdan. Seveda pa sejem ne bo minil brez našega strokovnega vodenja po razstavah živali.

stavitev družinskih kmetij ter podeželske mladine, vožnje s kočijo, ustvarjalni otroški vrtec ter ježa na konju. Novost bo enodnevni festival piva.

40. obletnico ocenjevanja vin v Gornji Radgoni bodo počastile posebna razstava, strokovno vodene pokušnje vin in srečanja z Vinsko kraljico Slovenije.

V akcijskem kotičku se bodo vrstili prikazi kuhanja in priprave hrane iz izdelkov, ki so prejeli nagrade na ocenjevanjih kakovosti pod okriljem sejma AGRA, ter iz kakovostne slovenske zelenjave in sadja ter predstavitve, kako iz dobre moke naredimo dober kruh.

Hkrati s sejmom AGRA bo potekal INPAK, 19. mednarodni sejem embalaže, tehnike pakiranja in logistike.

Pomurski sejem je poskrbel, da so doživetja na sejmu AGRA dostopna vsakomur. Organizirani bodo posebni avtobusni prevozi. Družine, skupine in mladina bodo lahko kupili vstopnice s popustom. Parkiranje bo brezplačno. Na voljo bodo posebni paketi prevoza, vstopnic in sejemske malice. Vstopnice si bo moč zagotoviti v predprodaji tudi v prodajni mreži Eventim.

Sprotne informacije o dogajanjih in programu sejma lahko preberete na www.pomurski-sejem.si.

Tradicionalno svež!

**52. MEDNARODNI
KMETIJSKO-ŽIVILSKI SEJEM
23. - 28. 8. 2014, Gornja Radgona**

RAZPIS za prireditve PODEŽELJE v mestu Ljubljana in Maribor

Jesen prinaša toliko dobrega! Predstavite ponudbo vaše kmetije na prireditvah PODEŽELJE v mestu. Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije bo prireditev v Ljubljani organizirala v sodelovanju z LAS Srce Slovenije, v Mariboru pa bo potekala v sklopu Festivala Stara trta. Predstavitev ponudbe kakovosti slovenskih kmetij in kulturne dediščine bo sledila skupnemu cilju približati podeželje mestu in mestu podeželju. Lepo vabljeni!

Sobota, 6. september:

**PODEŽELJE v mestu – Jesenske dobrote;
Ljubljana, Pogačarjev trg**

Sobota, 27. september:

**PODEŽELJE v mestu Maribor;
Maribor, Trg Leona Štuklja**

Pisne prijave za razpisane prireditve sprejemamo **do zasedbe mest** na e-naslov pr@kgzs.si ali po pošti na naslov Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Gospodinjaska ulica 6, 1000 Ljubljana (za PVM).

Namen prireditve je predstavitev in promocija raznolikosti ponudbe slovenskih kmetij (prodaje pridelkov ter izdelkov dopolnilnih dejavnosti na kmetijah) in kulinarčne ter kulturne dediščine podeželja.

1. V prijavi navedite, **na katero prireditev** se prijavljate (naslov prireditve).
2. **Kontaktne podatke** (ime, priimek, naslov, kontaktni telefon in elektronski naslov, ime kmetije in kaj ponujate).
3. Za prodajo pridelkov dodatna dokumentacija ni potrebna. Za prodajo izdelkov nam pošljite kopijo priglasitvenega lista ali veljavne odločbe o registraciji dopolnilne dejavnosti in kopijo izpisa o registraciji pri pristojnem nadzornem organu: za živila živalskega izvora izpis o registraciji z UVHVVR-ja, za živila rastlinskega izvora izpis iz registra pri ZIRS-u.
4. Pogoji za sodelovanje na prireditvi je poravnani članski prispevek Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije in ostale finančne obveznosti.
5. **Prijavnina je 18 € + DDV.** Poravnate jo po prejemu položnice.

Z veseljem vam posredujemo dodatne informacije in odgovorimo na morebitna vprašanja. Pišite nam na e-naslov pr@kgzs.si. Veseli bomo tudi klicev in sporočil z dodatnimi predlogi in željami! Pokličite na telefon **01 51 36 609** – Tatjana Vrbošek.

Sodelujte in postanite opaženi na PODEŽELJU v mestu!

KROMPIR MORAŠ IMETI ...

... v življenju ali na mizi. Tako se začne ena najbolj kreativnih in hkrati tudi dobrodelnih akcij letošnjega leta, ki bo svoj vrhunec doživela v **nedeljo, 31. avgusta**.

Slovenija je deželca krompirja, o tem ni dvoma. Letošnjo letino krompirja bo zagotovo pobiralo mnogo več ljudi kot prejšnja leta. Na kmetiji Drinovec z Okroglega pri Naklem so namreč dali pobudo za dobrodelno akcijo pobiranja krompirja, ki je že pritegnila številne ljubitelje krompirja in dobrosrčnosti. Pobran krompir bo namreč namenjen družinam v socialni stiski, za katere skrbijo na Zvezi prijateljev mladine Ljubljana Moste Polje, del krompirja pa bo namenjen žrtvam poplav v Srbiji, Bosni in Hercegovini ter na Hrvaškem. In ne le to, del pobranega krompirja boste tisti, ki se boste aktivno vključili v akcijo, lahko vzeli tudi zase. Na kmetiji Drinovec ocenjujejo, da bo ob dobri letini to nedeljo podarjenih več deset ton krompirja.

Da bo šlo delo lažje in hitreje od rok, bo poskrbel skrbno zasnovan celoten program dobrodelnega dne. Ta vključuje še pokušino različnih krompirjevih jedi, pripravljenih s spretnimi rokami in z edinstvenimi idejami prvega šefa, »ki ga je našla gostilna«, Andreja Murka, danes šefa gostilne Lakner. Pri pripravljanju krompirjevih jedi nas bodo razvajali tudi kuharji iz Društva za zaščito praženegega krompirja kot samostojne jedi. Pa še glasbeno zabavni program, animacije in zabava za otroke, na koncu pa tudi slavnostna razglasitev rezultatov o pobrani količini krompirja.

V okviru prireditve »PODEŽELJE v mestu« smo se ustavili tudi v Kopru, kjer smo povabili ljudi na osrednji dobrodelni dogodek 31. avgusta 2014 in se v sproščenem vzdušju prepustili tudi pokušnji krompirjevih jedi, ki jih je za obiskovalce pripravljala Andrej Murko.

Dobro se z dobrim povrne, pravijo. Naj nas tokrat poveže ta krompir in plemenita ideja, ki stoji za pobudo. Združimo torej našo zdravo, slovensko energijo in srčnost ter skupaj pobesimo del letošnjega letine krompirja. Prijave in več informacij na spletni strani www.krompirmorasimeti.si.

Hvala kmetiji Drinovec in podpornikom akcije Adriaticu Slovenica, InterSeme, Pivovarni Union, Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije, VoxMedii, Gostilni Lakner, Zvezi prijateljev mladine Slovenije Ljubljana Moste Polje, Društvu za priznanje praženegega krompirja kot samostojne jedi.

Sončne elektrarne za vsakogar

Na strehi pohoščenega salona Rutar v Mariboru je podjetje **MOJA ELEKTRARNA, d.o.o.** aprila predstavilo nov projekt udeležbe državljanov v naložbah v sončne elektrarne. Slovenci lahko kot fizične ali kot pravne osebe vložijo v sončno elektrarno Rutar Maribor (z 907 sončnimi paneli) in Dipo Murska Sobota (s 450 sončnimi paneli). Z zanesljivo in donosno investicijo v lokalno okolje in obnovljive vire energije podjetje **MOJA ELEKTRARNA**, ki je del skupine PV – Invest, enega največjih upravljavcev sončnih elektrarn v Avstriji, vsakemu posamezniku zagotavlja visoko donosnost v višini 5 %, možnost izstopa brez časovne vezave z jamstvom povračila osnovne investicije in pripadajočih obresti.

Kot je dejal **Peter Kokot**, direktor podjetja Moja elektrarna, d.o.o., je bil odziv v prvih dveh mesecih nadvse pozitiven. Ljudje pozdravljajo možnost naložbe v zeleno energijo in istočasnega zaslužka. Ugotovili so, da je naložba v projekt Moja elektrarna predvsem alternativa na vezane vloge. Marsikdo se je odločil prihranke (ali del njih), katere je imel vezane na banki, prenesti na Mojo elektrarno, kjer je zagotovljena donosnost nekajkrat višja ob jamstvu države za obdobje 15 let. Prav tako so v Mojo elektrarno vložili nekateri podjetniki, saj se jim bo skupni donos podjetja tako povečal. »Ker smo prvi v Sloveniji, ki ponujamo široko udeležbo državljanov v sončne elektrarne, dovezetnost ljudi za naložbe v okoljevarstvene projekte še ni tako visoka kot na primer v sosednji Avstriji ali Nemčiji. Naše poslanstvo v prihodnje vidimo v dvigu osveščenosti za tovrstne projekte,« je še dodal Kokot.

» P. R.

Vinski sejem spet v Ljubljani

Na Gospodarskem razstavišču obujajo priljubljeno in ugledno prireditev **Vino Ljubljana** z dvema dogodkoma, in sicer **Vino Ljubljana – 56. mednarodno ocenjevanje vin** (27. 6.–29. 6. 2014) in **Vino Ljubljana – 50. mednarodni vinski sejem** (4. 9.–6. 9. 2014).

Osnovni elementi sejma so vino, kulinarika in gastronomija, gostinstvo in turizem ter kultura. Prepričani so, da mora sejem tudi v prihodnje ohranjati svoj mednarodni značaj, zato bodo k sodelovanju pritegnili širok krog vinarjev iz Slovenije pa tudi iz tujine.

Več informacij o ocenjevanju in sejemu lahko preberete na spletni strani www.vinoljubljana.si ali www.gr-sejem.si. Rok za prijavo za sodelovanje na sejemu je **5. avgust 2014**.

Kmečki praznik
Bauernfest
na Selskem žegnanju

nedelja / Sonntag **06. Julij 2014**

KONCERT
Sasa Aysenik
10.00 sv. maša v cerkvi/hl. Messe
od 12:00 kosilo in zabava/
Mittagessen und Unterhaltung
od 14:00 kulturni program/Kulturprogramm

Za zabavo skrbi ANSAMBEL ROSA

Priréditev bo ob vsakem vremenu! / Die Veranstaltung findet bei jedem Wetter statt! Auf Ihren Besuch freuen sich SJK, DSG und ISSK!

ZA JEDAČO IN PIJAČO SKRBIJO DOMAČI KMETJE IN KMETICE / FÜR ESSEN UND GETRÄNKE SORGEN HEIMISCHE BAUERN UND BÄUERINNEN
TRŽNICA, VOŽNJA S KOČILO, BOGAT SREČOLOV S KMEČKIMI DOBROTAMI / REICHHALTIGES RAHMENPROGRAMM

Logos: CARANT, POSOJILNICA ZVEZA BANK, ZADRUGA, ZVEZA SLOVENSKEGA ORGANOZACIJA NA KMETIŠKEM, ZADRUGA A-9150 Pilsberk / Biberburg, KIS, LASKO, MARIČNA SVET

TATJANA ŠUBIC, DARJA MAVRIN, BARBARA BEŠTER

IZDELAJMO JOGURT, MASLO, SIR

Uporabni nasveti za kakovostno izdelavo mlečnih izdelkov.

160 strani, brošura, 17 x 23,5 cm, cena: 17 EUR, poštnina 3 EUR

Naročanje: (01) 473 53 79
karmen@czd-kmeckiglas.si, www.kmeckiglas.com

KUPUJMO DOMAČE!
KGZS

Spletna ponudba pridelkov in izdelkov slovenskih kmetij

Toč iz pomodorov z belo polento

Preprost recept za vroče poletne dni prihaja z Matijeve kmetije na Kojškem. Kraja, od koder se v lepem vremenu vidi vse do Alp in Jadrana. Tudi okus te jedi popelje od odličnega do čarobnega.

Sestavine za toč:

- 1 kg paradižnika
- 2 žlici oljčnega olja
- strok česna
- jajca
- sol
- bazilika
- rezine pršuta

Sestavine za belo polento:

- 50 dag bele koruzne moke
- 1 liter slanega kropa

Priprava:

Na olju popečemo pršut, nato dodamo česen in olupljene ter narezane paradižnike. Vse to dušimo, dokler voda ne izpari. Jed začini- mo s svežo baziliko in vmešamo jajca. Solimo po potrebi. Jed ponu- dimo z mrzlo belo polento.

Belo polento pripravimo tako, da v slan krop stresemo belo koru- zno moko in jo na šibkem ognju mešamo vsaj 45 minut.

Dober tek!

Več receptov najdete na spletni strani www.zarazvojpodezelja.si.

Nagradna uganka

Začetnice besed dajo geslo. Geslo pošljite do 8. julija na naslov Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Uredništvo Zelene dežele, Gospodinjska ulica 6, 1000 Ljubljana, s pripisom NAGRADNA UGANKA. Izmed pravih odgovorov bomo izžrebali pet nagrajencev, ki bodo prejeli praktične nagrade. Geslo prejšnje uganke je bilo JUBILEJNE DOBROTE.

Izmed prispelih odgovorov smo izžrebali pet nagrajencev: Majda Sovič, Mislinja; Klavdija Orel, Branik; Vita Furlan; Postojna; Dragica Žnidar, Mengeš, Hermina Manfreda, Tolmin.

Odebeljen del drevesa							
Tat							
Vrtna hiška							
Drag kot ...							
Perunika							
Prehlad							
Zmrznjena rosa							
Rumenokljuni ptič pevec							
Zdravilna rastlina							

Del moške obleke							
Obrtnik, ki dela z lesom							
Žensko ime							
Kar se prevaža							
Sosednja država							
Slasten pomladanski sadež							
Prevozno sredstvo							

DAN SADJARSKO- VINOGRADNIŠKE TEHNIKE POSAVJE 2014

Prireditve bo potekala v
soboto, 21. junija,
na kmetiji Žaren,
Nemška vas 1,
Leskovec pri Krškem.

Program prireditve:

9.00–9.30

Otvoritev prireditve s kulturnim programom:
- nagovor gostitelja in gostov prireditve

9.30–10.00

Predstavitve ponudbe vseh sodelujočih razstavljalcev na prireditvi

10.00–12.00

Vodeni prikazi delovanja sadjarsko-vinogradniške tehnike in tehnike za namakanje v sadovnjaku in vinogradu

- Martin Mavsar – KGZS – Zavod NM
- Andreja Brence – KGZS – Zavod NM

12.00–17.00

Prikazi delovanja kmetijske tehnike za nego in varstvo v vinogradu

- Biotehniška fakulteta Ljubljana, Kmetijski inštitut Slovenije, Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto

12.00–17.00

Predstavitve proizvodno-prodajnega programa razstavljalcev v sadovnjaku in vinogradu ter na stojnicah

17.00

Zaključek prireditve

Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto izvaja strokovni program prireditve na Dnevu sadjarsko-vinogradniške tehnike Posavje 2014 v sodelovanju z Biotehniško fakulteto in Fakulteto za strojništvo Univerze v Ljubljani ter Kmetijskim inštitutom Slovenije.

Vsa strokovna predavanja in prikazi so uvrščeni na seznam predavanj in prikazov KOP.

Prireditve bo potekala v vsakem vremenu!

Vljudno vabljeni – vstopnine ni!

Podrobnejše informacije lahko prejmete, če pokličete na tel. št.: 07 373 05 87 ali 031 200 618 – Martin Mavsar, ter na spletni strani: www.kmetijskizavod-nm.si.

7. VEČERNI DEMO TRAKTOR FORUMA

Kmetija KORENJAK, Dramlje pri Celju
21.6.2014 ob 19. uri

Predstavitve
traktorjev New Holland
in priključkov Krone

Po demonstraciji
veselica pod šotorom
z "Razigranimi muzikanti"

MEHANIZACIJA *Miler*

S pošto na nepozabne počitnice

Topli sončni žarki že napovedujejo poletje in čas brezskrbnih počitnic. Če še ne veste kje bi jih preživeli, preglejte ponudbo **Poštnih potovanj**, ki smo jo za vas pripravili v sodelovanju s TA Sonček. Info & rezervacije: 080 14 88 in www.posta-potovanja.si.

Ponujamo tudi cenovno ugodne hotelske namestitve v Sloveniji in tujini. Pestro ponudbo kuponov ugodnosti »Last minute bon« si oglejte v brošuri Povej naprej ali na spletu. Info & rezervacije: 02 220 80 90 ali

www.lastminutebon.si, od ponedeljka do petka med 8. in 21. uro ter v soboto in nedeljo med 9. in 17. uro.

Preden odhitite brezskrbnim dnevom naproti, **obiščite pošto** in:

- plačajte položnice,
- kupite hrvaške kune,
- ne pozabite na počitniško branje in križanke,
- kupite torbo za na plažo in sončna očala ...
- ter preizkusite srečo in vplačajte LOTO ali EUROJACKPOT.

SPREHAJALNA PALICA ☺

Sestavljena je iz treh delov, ki se teleskopsko razširijo.

11,59 €
/ kos

SONČNA OČALA ZA ODRASLE ☺

8,99 €
/ kos

OČALA ZA ŠPORT ☺

12,99 €
/ kos

ELEKTRONSKI MAVRIČNI DIRKALNIK ☺

Spremenite svoje kolo v krasen mavrični dirkalnik. Primerno za kolesa s premerom 20", 24" in 26".

4,99 €
/ kos

TORBE ZA NA PLAŽO ☺

Na voljo različni modeli in barve. Slika je simbolična.

3,49 €
/ kos

Preprečite, da poln hišni predalčnik v času vašega dopusta privablja nepovabljene goste. Za le 4,67 € vas bodo v času vaše odsotnosti poštne pošiljke čakale na pošti!